

P.B.
1139 : 3e
dr.

1900

**UBM: P.B. 1139 : 3e
dr.**

1900

VERMEULEN

Grafische
afwerking
046 - 4851195

VRAGEN en OPGAVEN

BIJ DE

KLEINE SPRAAKKUNST,

DOOR

D. BOSWIJK en W. WALSTRA,

Hoofden van Scholen te Arnhem.

.....
Derde Druk.
.....

ZUTPHEN,
W. J. THIEME & Cie.

PB

Prijs f 0.50.

1139

Uitgaven voor het Lager Onderwijs

van W. J. THIEME & Cie. te Zutphen.

L. VAN ANKUM, Uit het leven onzer Voorouders. Leesboek voor de Scholen voor voortgezet onderwijs enz.	f 0,45
A. A. BEEKMAN, Aardrijkskunde van Nederland voor de Lagere School, 1e Leerboekje	" 0,25
id. Kleine Atlas van Nederland en zijne Overz. Bezittingen	2e druk, ing. f 0,90, gecart. " 1,—
id. Kleinste Atlas van Nederland, 2e druk	" 0,35
G. J. BIELEMAN, De Landman, Leesboek voor de Lagere School	" 0,30
Dr. H. BLINK, Van Hemel en Aarde, Leesboek voor de hoogste klasse der Lagere School met vele fraaie houtsneden,	1e en 2e Stuk, per Stuk " 0,25
A. L. BOESER, Eerste Rekenboekje. Verzameling van voorstellen ter toepassing van de hoofdregels met geheele benoemde getallen, 42e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Tweede Rekenboekje. Verzameling van voorstellen ter toepassing van de leer der tiendeelige breuken en van ons maat-, gewicht- en muntstelsel, 36e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Derde Rekenboekje. Verzameling van voorstellen ter toepassing van de leer der gewone breuken, 27e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Vierde Rekenboekje. Regel van drieën met Tiendeelige en Gewone Breuken, 17e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Vijfde Rekenboekje. Verzameling van voorstellen, ter verdere toepassing van den regel van drieën, 20 druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Eerste Verzameling van rekenkundige voorstellen voor de hoogste klasse der lagere scholen, 23e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Tweede idem. 17e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Derde idem. 15e druk	" 0,15
id. Handleiding bij het rekenen uit het hoofd in de middelste en hoogste klasse eener lagere school. 1e stukje, 15e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Handleiding bij het rekenen uit het hoofd. 2e st. 12e druk	" 0,12 $\frac{1}{2}$
id. Vervolg op de Handleiding b/h rekenen uit het hoofd. 3e dr.	" 0,20
id. Nieuw Rekenboek voor de Lag. Scholen, 1e stukje, 30e dr.	" 0,15
id. " " " " " " 2e " 27e " " 0,15	
id. " " " " " " 3e " 21e " " 0,15	
id. " " " " " " 4e " 22e " " 0,20	
id. " " " " " " 5e " 13e " " 0,22 $\frac{1}{2}$	
id. De Aarde. Aardrijkskundig Leerboekje voor de L. S., 4e dr.	" 0,30
id. Nederland. " " " " " " 13e " " 0,15	
id. Allerlei. Leesboek voor de Lagere Scholen, 3e druk	" 0,25
J. C. BOESER, Schetsjes uit Gelderland. Leesboek voor de middelste en hoogste klassen der Lagere School	" 0,40
id. Verzameling van Eenvoudige Vraagstukken uit de praktijk, ten dienste der Lagere School	" 0,25
J. C. BOESER en D. C. VAN NECK, Onze Provincie. Aardrijkskundig Leesboekje voor de Lagere Scholen in Gelderland	3e druk " 0,10

VRAGEN en OPGAVEN

BIJ DE

KLEINE SPRAAKKUNST,

DOOR

D. BOSWIJK en W. WALSTRA,

Hoofden van Scholen te Arnhem.

.....
Derde Druk.
.....

Bibliotheek Universiteit van Amsterdam

01 2939 6214

ZUTPHEN,

W. J. THIEME & Cie.

Uitgaven voor het Lager Onderwijs

van W. J. THIEME & Cie. te Zutphen.

L. VAN ANKUM, Uit het leven onzer Voorouders. Leesboek voor de Scholen voor voortgezet onderwijs enz.	f 0,45
A. A. BEEKMAN, Aardrijkskunde van Nederland voor de Lagere School, 1e Leerboekje	" 0,25
id. Kleine Atlas van Nederland en zijne Overz. Bezittingen	" 1,—
2e druk, ing. f 0,90, gecart.	" 1,—
id. Kleinste Atlas van Nederland, 2e druk	" 0,35
G. J. BIELEMAN, De Landman, Leesboek voor de Lagere School	" 0,30
Dr. H. BLINK, Van Hemel en Aarde, Leesboek voor de hoogste klasse der Lagere School met vele fraaie houtsneden,	" 0,25
1e en 2e Stuk, per Stuk	" 0,25
A. L. BOESER, Eerste Rekenboekje. Verzameling van voorstellen ter toepassing van de hoofdregels met geheele benoemde getallen, 42e druk	" 0,12½
id. Tweede Rekenboekje. Verzameling van voorstellen ter toepassing van de leer der tiendeelige breuken en van ons maat-, gewicht- en muntstelsel, 36e druk	" 0,12½
id. Derde Rekenboekje. Verzameling van voorstellen ter toepassing van de leer der gewone breuken, 27e druk	" 0,12½
id. Vierde Rekenboekje. Regel van drieën met Tiendeelige en Gewone Breuken, 17e druk	" 0,12½
id. Vijfde Rekenboekje. Verzameling van voorstellen, ter verdere toepassing van den regel van drieën, 20 druk	" 0,12½
id. Eerste Verzameling van rekenkundige voorstellen voor de hoogste klasse der lagere scholen, 23e druk	" 0,12½
id. Tweede idem. 17e druk	" 0,12½
id. Derde idem. 15e druk	" 0,15
id. Handleiding bij het rekenen uit het hoofd in de middelste en hoogste klasse eener lagere school. 1e stukje, 15e druk	" 0,12½
id. Handleiding bij het rekenen uit het hoofd. 2e st. 12e druk	" 0,12½
id. Vervolg op de Handleiding b/h rekenen uit het hoofd. 3e dr.	" 0,20
id. Nieuw Rekenboek voor de Lag. Scholen, 1e stukje, 30e dr.	" 0,15
id. " " " " " 2e " 27e " "	" 0,15
id. " " " " " 3e " 21e " "	" 0,15
id. " " " " " 4e " 23e " "	" 0,20
id. " " " " " 5e " 13e " "	" 0,22½
id. De Aarde. Aardrijkskundig Leerboekje voor de L. S., 4e dr.	" 0,30
id. Nederland. " " " " " 13e " "	" 0,15
id. Allerlei. Leesboek voor de Lagere Scholen, 3e druk	" 0,25
J. C. BOESER, Schetsjes uit Gelderland. Leesboek voor de middelste en hoogste klassen der Lagere School	" 0,40
id. Verzameling van Eenvoudige Vraagstukken uit de praktijk, ten dienste der Lagere School	" 0,25
J. C. BOESER, D. C. VAN NECK, Onze Provincie. Aardrijkskundig Leesboekje voor de Lagere Scholen in Gelderland	" 0,10
3e druk	" 0,10

VRAGEN en OPGAVEN

BIJ DE

KLEINE SPRAAKKUNST,

DOOR

D. BOSWIJK en W. WALSTRA,

Hoofden van Scholen te Arnhem.

.....
Derde Druk.
.....

Bibliotheek Universiteit van Amsterdam

01 2939 6214

ZUTPHEN,

W. J. THIEME & Cie.

*Paedagogische bibliotheek
van het N. O. G.*

Voor den tweeden druk.

Bij het verschijnen van den tweeden druk onzer „Vragen en Opgaven” wenschen we op te merken, dat de groote veranderingen, welke dit boekje heeft ondergaan, voornamelijk op den omvang, niet op den aard van het werkje, betrekking hebben.

De ondervinding heeft ons nl. geleerd, dat het aantal oefeningen te groot was, om in den daarvoor beschikbaren tijd te worden uitgewerkt; tevens bleken sommige opgaven te moeilijk. Verder hebben we, om aan veler wensch te voldoen, de dicté's achteraan geplaatst.

Wij vertrouwen, dat het boekje door de belangrijke wijzigingen in bruikbaarheid heeft gewonnen.

De Schrijvers.

ARNHEM, Juli 1895.

Voor den derden druk.

Deze druk is gelijk aan den vorigen.

D. DOSWIJK.
W. WALSTRA.

ARNHEM, November 1900.

HOOFDSTUK I.

DE SPELLING.

1. Schrijf het Nederlandsche alphabet op.
2. Welke van die letters heeten klinkers?
3. Hoeveel klinkers zijn er in 't geheel?
4. Welke van die klinkers zijn nu eens *dof*, dan weer *helder*?
5. Schrijf woorden op, waarin eene **e**, **q**, **x** of **y** voorkomt.
6. Schrijf 5 woorden op, waarin alleen *open* lettergrepen voorkomen.
7. Schrijf ook 5 woorden op, waarvan alle lettergrepen *gesloten* zijn.
8. Hoe heeten de heldere klinkers, die voorkomen in *open* lettergrepen?
9. Hoe heeten de heldere klinkers, als ze voorkomen in *gesloten* lettergrepen?
10. Schrijf het meervoud van:

bevel	smid	werkzaamheid
schip	houweel	steen
tred	Chinees	neef
veer (pluim)	stad	kneep
preek	veer (voor overtocht)	steek
kleed	beet	been.
11. Volgens welke regels schrijft men:

ruw	bezie	wee
hazen	beter	ree
huren	even	kweelen

zwaluw	verbreeden	he
spelen	leege	onweeren
peluw	lenen	vee
deze	preeken	gelezen
sneven	helen (verbergen)	heeten
edel	schrede	kasteelen
heelen (heel maken)	Japanneezen	Europeesche
halveeren	zee	leken?

12. Geef het verschil in beteekenis op van: wezen en weezen; weken en weeken; bleken en bleeken; stenen en steenen; rede, reede en reden; gene en geene; beren en beeren; delen en deelen.

13. Vul in met **i** of **ie**:

fabr-kèn, fabr-kanten, fabr-kaat, Israël-ten, Israël-t-sch, afgod-sch, k-v-t, perz-ken, monn-ken, republ-ken, republ-keinsch, Januar-, bez-, M-na, Ch-na, tral-, tral-ën, kn-, kn-ën, kol-br-, lel-, lel-ën, ol-ën, harmon-ën, gen-ën, substant-ven, muz-kant, paras-ten, Jezu-ten, Jezu-tisme, nieuwmod-sch, catech-sat-.

14. Schrijf in het meervoud:

theorie, synoniem, melodie, bezie, tarief, provincie, kolonie, genie, genius.

15. Schrijf ook het meervoud van:

hol, goot, hertog, roos, schoof, troon, doos, kloof, school, landgenoot, kroon, abrikoos, kantoor.

16. Volgens welke regels schrijft men:

broze	boò	zoo
grove	gesproken	stroo
koken	stooten	dischgenooten
koren	geloopen	ho
logen	gebogen	ouderlooze
werklooze	goten	gelogen?

17. Geef het verschil in beteekenis op van:

kolen en koolen, koper en kooper, poten en pooten, sloten en slooten, zogen en zoogen, schoven en schooven, horen en hooren, hopen en hoopen, tonen en toonen, tronen en troonen, slopen en sloopen, kloven en klooven, schoten en schooten.

18. Volgens welke regels schrijft men:
meid, schrijven, zeide, drijven, dweil, verblijf, bedrijf, scheiden, verbreiden, klein, klappei, pijp, vlijm?
19. Vul in met **ei** of **ij**:
h-ning, gez-d, h-l, h-nde, n-d, p-p, font-n, bal-n, b-tel, Par-s, t-ger, st-ger, w-n, tw-felen, w-felen, tr-n, p-n, rad-s, magaz-n, l-st, velerl-, allerl-, s-sje, z-s, f-len, past-, tw-g, bedr-gen.
20. Geef het verschil in beteekenis op van:
rijzen en reizen, zijde en zeide, lijden en leiden, berijden en bereiden, wijde en weide, hij en hei, wijden en weiden, zijl en zeil, rijs en reis, bij en bei, pijlen en peilen, vlijen en vleien, stijl en steil, vijlen en veilen, nijgen en neigen, fijt en feit.
21. Geef het verschil in beteekenis op van:
rad en rat, wand en want, vond en vont, bond en bont, wond en wont, moed en moet, laad en laat, koud en kout, raad en raat, graad en graat, gaard en gaart, pond en pont, wind en wint, bood en boot, geschud en geschut, vlood en vloot, lood en loot, baad en baat, wed en wet, gemoed en gemoet, boud en bout, mild en milt, luid en luit.
22. Geef ook het verschil in beteekenis op van:
nog en noch, dog en doch, lag en lach, gelag en gelach, ligt en licht, gans en gansch, vers en versch, bos en bosch, mars en marsch, Rus en rusch, lis en lisch, beurs en beursch, as en asch, was en wasch, tas en tasch, kindsheid en kindschheid, glanz en glansen, trots en

trotsch, steeds en steedsch, forsch en vorsch, fier en vier, fee en vee, fonkelen en vonkelen, feil, vijl en veil, fat en vat, fel en vel.

23. Schrijf de volgende woorden in het meervoud: baas, haas, glas, alkoof, dief, sloof, duif, kous, paus, kuif, kruis, telegraaf, huis, sluis, poes, Pruis, hof, doos, saus, boef, maas, muis, graf; gans, pols, korf, glans, dans, turf, kaars, kers, gems, lans, wals, balans, kans, laars, pers, garf, vleesch, krans, schans, spons, nimf, triomf.
24. Verdeel de volgende woorden in lettergrepen: wafel, zeven, glazen, verder, balken, kleinste, grootste, grijsaard, grijnsaard, veinzaard, meestal, veestal, feestdos, gierigaard, wijngaard, spotachtig, manhaftig, naaste, ergste, weidsche, Naatje, lokaas, elkeen, elkander, standaard, snoodaard, papaatje, dwaaste, erwten, Kerstmis, indachtig, harsachtig, kabaal, kwabaal, bedilal.
25. Verbeter het volgende door het plaatsen van hoofdletters:
1. op den eersten januari van het jaar vijftienhonderd ontdekte cabral de kust van brazilie.
 2. 't was op eenen dinsdag in de maand juni, dat ik zijnen oom en diens vriend, den heer van den berg, ontmoette in de kalverstraat te amsterdam; ik vergezeld hen tot aan het vondelspark, waar we afscheid namen; daarna haastte ik mij, om den trein te bereiken, die me binnen een uur naar haarlem, de hoofdstad van noord-holland, bracht.
 3. waar liefde woont,
gebiedt de heer den zegen;
daar woont hij zelf
daar wordt zijn heil verkregen,
en 't leven tot in eeuwigheid.
-

HOOFDSTUK II.

DE ENKELVOUDIGE ZIN.

1. Wat is het onderwerp van de volgende zinnen? Plaats het zooveel mogelijk vooraan.
 - a. Den prins werd het paard onder het lijf doodgeschoten.
 - b. Al mijnen plannen werd de bodem ingeslagen.
 - c. De kraai werden de oogen uitgestoken.
 - d. Eindelijk was de ure der vergelding aangebroken.
 - e. Van al zijne bezittingen is hem weinig of niets overgebleven.
 - f. Wien heb ik dat onverwacht geluk te danken?
 - g. Gedenk onzer!
 - h. Uwe zuster staat eene groote erfenis te wachten.
 - i. Niemand geeft dit wetsartikel recht tot zoodanige handeling.
 - k. Wat ligt daar op den vloer? Wat zie ik daar?
2. Maak vijf zinnen, waarin het gezegde uit een **werkwoord** bestaat. Ook vijf, waarin het uit een **werkwoordelijk** en een **naamwoordelijk deel** bestaat.
3. Geef vijf zinnen, waarin van het onderwerp gezegd wordt, dat het iets **doet**; ook vijf, waarin gezegd wordt, dat het iets **ondergaat**; dan vijf, waarin gezegd wordt, dat het **ontstaat**; vervolgens vijf, waarin uitgedrukt wordt, dat het **in eenen stand of toestand verkeert**; eindelijk vijf, waarin wordt uitgedrukt, dat het **in eenen stand of toestand geraakt**.
4. Schrijf vijf **bedrijvende** zinnen op, die in den **lijden**den vorm overgebracht kunnen worden.

5. Geef vijf voorbeelden van **schijnbaar lijdende** zinnen.
 6. Maak vijf **onbepaalde**, ook vijf **bepaalde** zinnen.
 7. In het volgende komen bijvoeglijke bepalingen voor; noem ze, en geef op, tot welke soort ze behooren.

Gewond werd de moedige strijder van het slagveld gedragen.

Generaal Ney kommandeerde de troepen in den strijd.

Uitgeput van krachten kwam de arme reiziger in het dorpje B. aan.

Ik beschouw hem als een eerlijk man.

Professor Buys Ballot heeft een Europeeschen naam.

De boomen langs den weg geven heerlijke schaduw.

Mijn vertrouwen op dien man is geschokt.

Hij wordt door mij als een goed burgervader beschouwd.

Ik zeg u dit als vriend. De verver verft de deur groen.

Ik noem hem mijnen besten vriend. Hij wordt door mij

mijn beste vriend genoemd. Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!

8. Maak vijf zinnen, waarin het **lijdend voorwerp** de zelfstandigheid noemt of aanduidt, die de werking van het onderwerp **ondergaat**; ook vijf, waarin de zelfstandigheid door de werking van het onderwerp **ontstaat**.
9. Maak zinnen, waarin een belanghebbend of meewerkend voorwerp voorkomt, en gebruik daarbij telkens een der volgende werkwoorden:
geven	toon	brenge	schenk
wijze	ontwring	weig	toezwaai
schrijf	gehoorzam	bied	verwij
leen	toeroep	uitreik	mededeel
- Geef bij elken zin de werking van 't meewerkend voorwerp op, die met de werking van het onderwerp gepaard gaat, b.v.:

ik **geef** den bedelaar eene aalmoes — de bedelaar **neemt** de aalmoes aan.

10. Laat eveneens in zinnen zien, dater meewerkende voorwerpen kunnen komen bij de volgende bijvoeglijke naamwoorden: aangenaam, onaangenaam, nuttig, voordeelig, nadeelig, schadelijk, bekend, duister, trouw, ontrouw, duidelijk, vreemd.
11. Schrijf zinnen met oorzakelijke voorwerpen, en maak daarbij gebruik van de volgende w.w. en b.v.n.:

zich erbarmen	zich ontfermen	bereid
zich bekommeren	zich vleien	gesteld
zich schamen	twijfelen	zeker
zich hoeden	gedachtig	mchtig
zich wachten	benieuwd	verantwoordelijk
zich beroepen	tevreden	trotsch
zich aantrekken	verlegen	afkeerig.

12. In de volgende zinnen komen voorwerpen voor. Noem ze, en zeg tevens, tot welke der drie soorten van voorwerpen ze behooren: Ik ben benieuwd naar den uitslag van het examen. Ik vertrouw dien man niet. Ik vertrouw op God. Hij heeft de boodschap vergeten. Ik twijfel aan den goeden afloop van die onderneming. Ik onderwijs hem. Ik onderwijs hem de geschiedenis. Ik verlang naar rust. Stoor u niet aan dergelijke praatjes. Hij brandt zich de vingers. Voor zijne eerlijkheid sta ik in. Gij zijt ons welkom. Ik reken op uw stilzwijgen. De oude man was trotsch op zijn eenigen zoon. Hij matigt zich gezag aan. Ik sta voor hem in. De held was afkeerig van vleierij. Zijt gij over ons tevreden? Dat boek bevat me niet. Ik geloof u niet. Ik geloof aan God. Gij behoeft u zijner niet te schamen.

13. Eene bijwoordelijke bepaling kan bestaan uit een **bijwoord**, eene **voorzetselbepaling**, een **z.n.w. in den 2den of in den 4den naamval** :

- a. De kinderen spelen buiten.
 b. De kinderen spelen in den tuin.
 c. De kinderen spelen 's namiddags.

De kinderen spelen den ganschen namiddag.
 Geef van ieder geval vijf voorbeelden.

14. Maak zinnen, waarin bijwoordelijke bepalingen van **plaats**, van **tijd**, van **hoedanigheid** enz. voorkomen.
15. Noem de bijw. bepalingen, welke in het volgende voorkomen, en geef telkens op, tot welke soort zij behooren.

De sneeuw smelt door de warmte. Zij werken voor hun brood. Hij stierf van verdriet. Ik schrijf met de pen. Hij bedelt uit armoede. We vertrekken naar Amsterdam. Het regende den ganschen dag. Dit boek kost eenen gulden. Hij heeft gisteren weinig uitgevoerd. Hij heeft heel hard geloopt. Onder eene regenbui gingen we huiswaarts. Het voorstel werd staande de vergadering ingediend. Door de drukte heb ik mijne boodschap vergeten. Tot mijne spijt kan ik u morgen niet komen bezoeken. Bij regenachtig weder spelen de kinderen op de overdekte speelplaats.

16. Gebruik de volgende voorzetselbepalingen als bijvoeglijke en ook als bijwoordelijke bepalingen in zinnen :

in de weide,	onder de linde,
naast de kerk,	achter ons huis,
bij de school,	langs den weg,
op den toren,	buiten de poort.

17. Druk door een volledigen zin de gedachte uit, die opgesloten ligt in de volgende elliptische zinnen :

Opgepast! Arnhem! (uitroep van den conducteur). Water! Stil, jongen! Aan 't werk, mannen! Vuur! Op schouder 't geweer! Vrede op aarde! God dank! Wee hem! Heil u! Recht door zee! 's Lands wijs, 's lands eer. Een oogenblik geduld!

18. Wat valt op te merken aangaande de ontkenning in de volgende zinnen?
- Wij gaan morgen niet naar school.
 - Niet wij gaan morgen naar school.
 - Wij gaan niet morgen naar school.
 - Niet naar school gaan wij morgen.
- Doe ook zoo met: Ik eet heden niet eenen appel.

HOOFDSTUK III.

DE SAMENGESTELDE ZIN.

- Ontbind de volgende samengestelde zinnen in enkelvoudige, en geef de verbindingswoorden op.
 - Met veel is 't goed huishouden; ook met weinig komt men rond.
 - Niet alleen de jongeren waren tegenwoordig, maar ook de ouderen woonden de plechtigheid bij.
 - Eerst gaan we naar Haarlem, dan bezoeken we Den Haag; vervolgens zullen we te Utrecht eenige dagen doorbrengen.
 - Deze jongen is altijd vlijtig; zijn zusje daarentegen verbeuzelt haren tijd.

- e.* Zij hielpen mij niet, maar ze werkten me tegen.
- f.* We gaan niet wandelen, want we moeten ons werk afmaken.
- g.* Gij moet beter oppassen; anders kunt ge de les onmogelijk volgen.
- h.* Doe steeds uw best, maar overwerk u niet.
- i.* Hij spande al zijne krachten in; toch slaagde hij niet.
2. Verbind de volgende enkelvoudige zinnen tot samengestelde, en maak daarbij gebruik van een der volgende verbindingswoorden: **want, en, daarentegen, daardoor, daarom, derhalve, integendeel, maar.**
- a.* Ik ben overhoopt met bezigheden. Ik kan u niet bezoeken.
- b.* Ik kan u niet bezoeken. Ik ben overladen met bezigheden.
- c.* Kwaad volgt kwaad. Goed volgt goed.
- d.* Het gerechtshof heeft hem niet vrijgesproken. Het heeft zijne straf verzwaaard.
- e.* Gij moet dien man vermijden. Hij is niet te vertrouwen.
- f.* Die man is niet te vertrouwen. Gij moet hem mijden.
- g.* De meid kan het geld niet weggenomen hebben. Zij is den geheelen dag niet in de kamer geweest.
- h.* De meid is den geheelen dag niet in de kamer geweest. Zij kan het geld niet weggenomen hebben.
- i.* De tevredene acht zich gewoonlijk gelukkig. De ontevredene is altijd ongelukkig.
3. Trek de volgende zinnen samen.
- a.* Jan gaat naar Breda. Zijn broeder gaat naar Kampen.
- b.* De jongeren woonden de plechtigheid bij. De ouden van dagen woonden ze ook bij.
- c.* In de weide grazen de koeien. In de weide dartelen de lammeren.

- d. De Ruyter was een groot zeeheld. De Ruyter was ook een edel mensch.
- e. In 't verleden ligt het heden. In het nu ligt, wat worden zal.
- f. Pieter ging Christientje afhalen. Ik ging Koosje afhalen.
4. De volgende zinnen zijn samengetrokken. Geef op, welke deelen de enkelvoudige zinnen, waaruit ze ontstaan zijn, gemeen hebben.
- a. »Den ouden was het, als hadden zij een kind uit den dood wedergekregen, den mannen een' broeder, den jongelingen een' vader.»
- b. »Sommigen noemden het dwaling, anderen vrees; die zich ongunstiger uitlieten, eigenbelang, heerschzucht, haat; die het allerongunstigste, strafbare vermetelheid.»
- c. »U zweren we onze trouw en — vloek, die u weerstaan.»
- d. »Het bloed ontvliet de wonde; het licht zijn brekend oog.»
- e. »Uit nacht rijst morgenrood: Het leven uit den dood.»
5. Noem van de volgende zinnen den hoofdzin en den bijzin.
- a. Het is niet zeker, of hij komen zal.
- b. Zoo de waard is, vertrouwt hij zijne gasten.
- c. Het geld dat stom is, maakt recht wat krom is.
- d. Dat de zaak zoo zou afloopen, had ik niet verwacht.
- e. Zoo heer, zoo knecht.
- f. Hij vertelde het aan wie maar naar hem luisteren wou.
- g. Hoe meer men heeft, hoe meer men begeert.
- h. Hij deed, gelijk hij zei.
- i. Zoolang het regent, zoo lang blijven we binnen.
6. Wat valt er op te merken aangaande de woordschikking in de volgende zinnen? (Let op de plaats van het **vervoegde werkwoord**).

- a. Uw vriend komt morgen bij ons.
 - b. Komt uw vriend morgen bij ons?
 - c. Ik verwacht, dat uw vriend morgen bij ons komt.
 - a. Uw neef zal ons een bezoek brengen.
 - b. Zal uw neef ons een bezoek brengen?
 - c. Ik denk, dat uw neef ons een bezoek brengen zal.
 - a. Ik blijf thuis, want het heeft geregend.
 - b. Ik blijf thuis, omdat het geregend heeft.
 - a. De zon schijnt; daardoor smelt de sneeuw.
 - b. De zon schijnt, waardoor de sneeuw smelt.
7. Ik heb gisteren eenen brief aan mijne ouders verzonden.

Stel eenige vragen zóó, dat ze er aanleiding toe geven, dat men telkens een ander zinsdeel voorop zet; b. v.:

Wanneer hebt ge eenen brief aan uwe ouders verzonden?

Gisteren heb ik eenen brief aan mijne ouders verzonden.

I. **Nevenschikkende Zinsverbinding.**

a. *Aaneenschakelend zinsverband.*

8. Vul in het onderstaande het ontbrekende in en maak daarbij gebruik van de volgende verbindingswoorden en uitdrukkingen:
- en, noch, zoowel — als, niet alleen — maar ook, bovendien, ook, deels — deels, eensdeels — anderdeels, nu eens — dan weder, dan, daarop, daarna, vervolgens, aan den eenen kant — aan den anderen kant, ja, zelfs, eerst, eindelijk.**

Dit jongmensch mag zich in 't bezit van zeldzame gaven verheugen; — is hij vlug van bevassing; — heeft hij een stalen geheugen. — was het vrees voor zijne ouders, welke hem den misstap deed verzwijgen; — hield valsche schaamte hem terug van het bekennen zijner dwaze fout. Zijne manieren waren hoogst beschaafd, — men kon ze als modellen van wellevendheid beschouwen. Op onze

reis door die provincie werd ons oog — bekoord door boschrijke streken; — mocht het zich vermeiden in den aanblik van vruchtbare landouwen. — moet gij uw werk afmaken; — kunt ge gaan wandelen. Deze jongen is vlug van bevatting; — is hij vlijtig. Mijn buurman is een zeer vermogend man: hij heeft verleden jaar eene aanzienlijke som uit de loterij getrokken; — is hem onlangs eene belangrijke erfenis ten deel gevallen. Mijn neef had — plan, predikant te worden; — meende hij, zich tot het rechterlijke ambt aangetrokken te gevoelen; — heeft hij voorgoed besloten, in de medicijnen te gaan studeeren. De jonge baron woont — des winters, — des zomers op zijn landgoed. Zijn broer woont — des winters, — des zomers in de stad. Hij gaat uit — ik blijf thuis. — ontbrak het den Grieken aan eenheid, — aan gloeiende vaderlandsliefde, zoodat zij hunne zelfstandigheid tegenover Philippus van Macedonië niet konden handhaven. — hebt gij het recht aan uwe zijde; — heeft uw neef gelijk. — hebben wij wat gepraat; — hebben wij onze zaken afgedaan; — zijn wij gaan wandelen. — uw neef kan voor de betrekking in aanmerking komen, — gij zelf hebt daartoe eenige kans, daar geen van u beiden er de noodige bekwaamheden voor bezit. — komt hij ons alle dagen bezoeken; — komen we hem in geene weken, — in geene maanden te zien.

b. Tegenstellend zinsverband.

9. Vul in het onderstaande het ontbrekende in en maak daarbij gebruik van de volgende verbindingswoorden en uitdrukkingen: **maar, doch, of, 't zij — 't zij, 't zij — of, toch, daarentegen, anders, desniettegenstaande, integendeel, echter, evenwel, intusschen, niettemin, nochtans.**

De mensch moet zich zelven kunnen beheerschen; — verbeurt hij de achting van weldenkenden. Hij spande al zijne krachten in; — slaagde hij niet. Doe uw best, — overwerk u niet. De tevredene is steeds gelukkig; de ontevredene — is altijd ongelukkig. Hij is voor ieder te spreken; zijnen oom — geeft hij steeds belet. Gij moet uwen plicht vervullen, — voor uwe betrekking bedanken. »Men had zoo gaarne eens zijne étagère gezien, — men durfde het hem niet vragen.» Haast u, — komt gij te laat. »Hij was verre van een geheimzinnig man te zijn; — zijn opgeruimd en blijgeestig hart lag hem op de tong. Bij de dames wist hij zich inzonderheid bemind te maken, — door haar het nieuws van de beau monde te vertellen, — door hare hondjes te streelen, — door haar de bloem uit zijn knoopsgat aan te bieden.» Gij zijt altijd vlijtig; uw broer — verbeuzelt dikwijls zijnen tijd. — hij hier blijve, — hij vertrekke, onze verstandhouding zal er in geen geval beter op worden. De bediende wist zeer goed, dat hij voorkomend en bescheiden behoorde te zijn; — ging hij voort, met de bezoekers op minachtenden toon te behandelen. Hij had zijn werk niet in orde, — hij beloofde, een volgenden keer beter te zullen oppassen.

c. Oorzakelijk zinsverband.

10. Vul in het onderstaande het ontbrekende in, en maak daarbij gebruik van de volgende verbindingswoorden:

want, immers, toch, hierdoor, daarom, daardoor, derhalve, dus, alzoo, bijgevolg.

Die man heeft zijnen arm gebroken; — zal men eene inzameling voor hem houden. Die man heeft zijnen arm gebroken; — kan hij zijn werk niet meer doen. Men

zal eene inzameling voor dien man houden, — hij heeft zijnen arm gebroken. Het begint koud te worden; we zullen — de kachel zetten. We zullen de kachel zetten, — het begint koud te worden. Ieder weet, dat uw oom het goed meent; niemand zal hem — om eene enkele uitdrukking veroordeelen. Deze leerling heeft zijn werk niet af; — moet hij school blijven. Deze leerling moet school blijven, — hij heeft zijn werk niet af. Het heeft erg gesneeuwd; — zijn de wegen onbegaanbaar. Het heeft erg gesneeuwd; — moeten de wegen wel onbegaanbaar zijn. Het heeft erg gesneeuwd; — zullen we vandaag maar stilletjes in huis blijven. We kunnen vandaag niet gaan wandelen, — het heeft erg gesneeuwd.

11. Vul het ontbrekende aan in de volgende zinnen:

De oogst is dit jaar totaal mislukt; hierdoor....

De oogst is dit jaar totaal mislukt; dientengevolge....

De oogst is dit jaar totaal mislukt; bijgevolg....

Het heeft den ganschen nacht hard gewaaid; daardoor....

Het heeft den ganschen nacht hard gewaaid; daarom....

Het heeft den ganschen nacht hard gewaaid; derhalve....

12. Welk verbindingswoord moet ge gebruiken, als ge in de voorgaande zinnen de volgorde omkeert, m. a. w. als ge den tweeden zin telkens voorop plaatst?

II. **Onderschikkende Zinsverbinding.**

13. Geef voorbeelden van **onderwerpszinnen**, **voorwerpszinnen**, **gezegde-zinnen**, **bijvoeglijke en bijwoordelijke zinnen**; van elke soort vijf.
14. In de volgende zinnen komen beknopte bijzinnen voor; maak die volledig.
- a. Het is me een waar genot, u hier te zien.

- b. Te Arnhem komende, moet ge mij vooral bezoeken.
 - c. Te Arnhem komende, zal ik niet verzuimen, u te bezoeken.
 - d. Oordeel niet, alvorens onderzocht te hebben.
 - e. Dit zeggende, drukte hij mij de hand.
 - f. Hij ging heen, zonder ons te groeten.
 - g. Het is vaak beter te zwijgen, dan te spreken.
 - h. Hij is te verstandig, om zich in zulk eene onderneming te steken.
 - i. Na een poosje gerust te hebben, vervolgden wij onzen tocht.
 - j. In gedachten verzonken, stond zij daar.
 - k. Opgevoed door strenge ouders en meesters, bleef hij op lateren leeftijd beschoord.
 - l. Opgevoed te midden van ruwheid en onbeschaafdheid, onderscheidde hij zich later toch door beleefde manieren en nette vormen.
15. Maak de bijzinnen in het volgende beknopt.
- a. Bezint, eer gij begint.
 - b. Ik hoop, dat ik op tijd klaar zal komen.
 - c. Het doet me genoegen, dat ik u eindelijk eens bij mij zie.
 - d. De afspraak was, dat men alles verzwijgen zou.
 - e. Hij wist niet, waar hij zich bergen zou.
 - f. Ik ging hem voorbij, zonder dat ik hem opmerkte.
 - g. Ik ging hem voorbij, zonder dat hij mij opmerkte.
 - h. Ik zal me haasten, opdat ik niet te laat kome.
16. Vervang de **onderwerpen** in de volgende zinnen door **onderwerpszinnen**.
- a. Ons vertrek is zeker.
 - b. Ons vertrek is nog niet zeker.
 - c. De werking der pomp is door dien leerling uitstekend verklaard.

- d. Uwe benoeming is nog lang niet zeker.
- e. Armoede is geen schande, en rijkdom geen verdienste.
- f. De tevredene is gelukkig, de ontevredene ongelukkig.
- g. De plaats en de tijd der vergadering zullen nader bekend gemaakt worden.
- h. Het ware alleen is schoon.
17. Onderwerpszinnen kunnen beginnen:
- a. met de voegwoorden **dat** en **of**;
- b. met vragende voornaamwoorden en vragende bijwoorden;
- c. met een betrekkelijk voornaamwoord.
- a. 't Verheugt me, **dat** gij geslaagd zijt.
't Is lang niet zeker, **of** hij slagen zal.
- b. **Wie** de gelukkige zal zijn, is nog niet uit te maken.
Hoe hij dat heeft aangelegd, is me een raadsel.
- c. **Wie** zijn best doet, komt vooruit.
Geef van ieder geval een paar voorbeelden.
18. Maak vijf samengestelde zinnen, waarin **be-knopte** onderwerpszinnen voorkomen:
b.v. *Het is mij aangenaam, u hier te zien.*
19. Vervang de **lijdende voorwerpen** in de volgende zinnen door **lijdende voorwerpszinnen**.
- a. Ik bericht u de goede ontvangst der mij toegezonden boeken.
- b. De beschuldigde hield zijne onschuld vol.
- c. Hij wendde geheele onbekendheid met het bedreven kwaad voor.
- d. De overwonnenen zwoeren trouw aan den veroveraar.
- e. Zij beloofden volkomen onderwerping aan den veroveraar.
- f. Die man weet zijn eigen geboortejaar niet eens.
- g. Algemeen betreuren wij zijn heengaan.
20. **Lijdende voorwerpszinnen** kunnen met de-

zelfde woorden beginnen, als die, welke onderwerpszinnen inleiden.

a. Ik weet, **dat** hij het gedaan heeft.

Ik weet niet, **of** hij het gedaan heeft.

b. Ik wist niet, **wat** ik antwoorden zou.

Kunt ge mij zeggen, **waar** de burgemeester woont?

c. Ik deed, **wat** mij gelast was.

Wie vlijtig was, prees de onderwijzer.

Geef van ieder geval een paar voorbeelden.

21. Maak vijf samengestelde zinnen, waarin **be-knopte** lijdende voorwerpszinnen voorkomen: b.v. *We hopen, bijtijds met ons werk klaar te zijn.*

22. In de volgende samengestelde zinnen hebben de bijzinnen de waarde van een **mee-werkend voorwerp**; toon zulks aan.

a. Geef eere, wien eere toekomt.

b. Zeg het, aan wien ge wilt.

c. Hij vertelde het, wie maar naar hem luisteren wou.

d. Verleen hulp, wie ze behoeft.

e. Wie hard gewerkt heeft, (dien) is rust aangenaam.

f. Wie mijn medelijden opwekt, (dien) onthoud ik mijne hulp niet.

23. Maak vijf samengestelde zinnen, waarin een **oorzakelijke voorwerpszin** voorkomt. *)

24. Vervang de **oorzakelijke voorwerpen** in de volgende zinnen door **oorzakelijke voorwerpszinnen**.

*) De meeste oorzakelijke voorwerpen beginnen met een voorzetsel: daarom noemt men ze ook middellijke voorwerpen. Bij enkele werkwoorden en bijvoeglijke naamwoorden staat het oorzakelijk voorwerp in den tweeden naamval of in den vierden zonder voorzetsel: Erbarm u mijner; hij is der zake kundig; wij zijn dit geld kwijt; ik ben die taal niet machtig.

- a. Ieder onzer had belang bij het slagen der onderneming.
 - b. We vleien ons met den goeden afloop der zaak.
 - c. Ik bekommer mij weinig over zijne lange afwezigheid.
 - d. We verheugen ons over uwe benoeming.
 - e. Ik ben mij zijne(r) belediging niet bewust.
 - f. Zijt gij van uwe onschuld volkomen overtuigd?
 - g. Stellig rekenen we op uwe medewerking.
 - h. Voor zijne eerlijkheid staan we bepaald in.
25. **Oorzakelijke voorwerpszinnen** beginnen met dezelfde woorden, als die, welke **onderwerpszinnen** en **lijdende voorwerpszinnen** inleiden:
- a. Ik ben mij niet bewust, **dat** ik u beledigd heb.
Ik ben er zeer benieuwd naar, **of** gij slagen zult.
 - b. Ik ben er benieuwd naar, **wat** de vergadering besluiten zal.
Ik ben er benieuwd naar, **wanneer** het werk voltooid zal zijn.
 - c. Hij toonde zich misnoegd, over **hetgeen** hem weder-
varen was.

Geef van ieder geval vijf voorbeelden.

26. Geef het volgende verhaaltje terug en vervang daarbij de directe rede door de indirecte, en omgekeerd.

DE MINISTERS VAN HENDRIK IV.

De Spaansche gezant zeide eens tegen Hendrik IV, dat hij gaarne de Fransche ministers wilde kennen, ten einde zich tot ieder hunner te kunnen wenden overeenkomstig ieders karakter. De koning vond dit goed en zeide: »gij zult aanstonds kennis met hen maken, zij wachten in de zaal hiernaast op het uur, dat de vergadering moet beginnen.»

Hij liet nu den kanselier binnenkomen en zeide tot dezen, dat hij zich bezorgd maakte over de zoldering, die dreigde in te storten. De kanselier antwoordde, dat men de architecten moest raadplegen, alles goed onderzoeken en er aan laten werken, als het noodig was, maar dat men niet te haastig te werk moest gaan.

Vervolgens liet de koning den heer De Villeroy binnenkomen en zeide tot hem hetzelfde. De Villeroy antwoordde, zonder zelfs naar den zolder te zien: »Sire, gij hebt gelijk, de zoldering is gevaarlijk.»

Daarop trad president Jeannin binnen. Dezelfde mededeeling werd door den koning herhaald. Jeannin zeide: »'t Spijt me, Sire, dat ik U moet tegenspreken, maar die zoldering is zeer goed.»

»Maar,» antwoordde de koning, »in dien zolder zijn wrakke plaatsen, of ik kan niet meer zien.»

De president merkte nu op, dat Zijne Majesteit gerust kon zijn, dat de zoldering het langer zou uithouden dan de koning zelf.

Nadat de president vertrokken was, zeide de koning tot den gezant: »nu hebt gij hen reeds leeren kennen, zooals zij zijn, den kanselier als den besluitelooze, De Villeroy als iemand, die mij steeds gelijk geeft, en Jeannin als den man, die zegt, wat hij denkt en die mij niet vleit.»

27. Welken dienst verrichten de **gezegde-zinnen**?
Is de naam dus wel geheel juist?
28. Onderstreep de gezegde-zinnen in het volgende.
- a. Ze zijn niet (dat), wat ze schijnen.
- b. Ze schijnen niet (dat), wat ze zijn.

- c. »Hij is, en blijft (al) wat Hij is, tot in alle eeuwig-
heden.»
- d. De mensch lijkt niet altijd, wat hij is.
- e. Wat ik geweest ben, word ik weder.
- f. Laat ieder zijn, wat hij is, en blijf zelf, wat gij zijt.
29. **Bijvoeglijke zinnen** kunnen beginnen:
- a. met een betrekkelijk voornaamwoord
of met een voornaamwoordelijk bijwoord;
- b. met een vragend voornaamwoord of een
vragend bijwoord;
- c. met een voegwoord.
- a. Het land, **dat** wij bewonen, is vlak en laag.
Het land, **waarin** wij wonen, is vlak en laag.
- b. De vraag, **wie** het gedaan had, bleef onbeantwoord.
De vraag, **waarom** hij niet gekomen was, werd niet
beantwoord.
- c. De dag, **dat** hij aankwam, was ons een feestdag.
Geef van elk geval vijf voorbeelden.
30. In het volgende komen **beknopte** bijvoeglijke
zinnen voor: breid ze uit tot **volledige**.
- a. Één druppel, door de ziel geschreid,
Geldt heel een' stroom van zinlijkheid. BEETS.
- b. Gezegend, dubbel, is de beet,
U zelf genomen van de lippen. BILDERDIJK.
- c. Zoo rust dan eindelijk 't ruwe Noorden
Van hageljacht en stormgeloei,
En rolt de Rijn weer langs zijn boorden,
Ontslagen van de winterboei.
Zijn waatren drenken d'oude zoomen,
En 't landvolk, spelende aan zijn' vloed,
Brentg Vader Rijn den morgengroet. BORGER.
- d. Hij, grijs in kennis, jong in ijver, vast van ziel,
En zeeman in het hart, staat zeilreë op de kiel. TOLLENS.

31. Welken dienst doen de **bijwoordelijke bijzinnen** in het volgende?

Waar niets is, heeft de keizer zijn recht verloren. Zoo heer, zoo knecht. Men moet het ijzer smeden, terwijl het heet is. Hij hield zich, alsof hij mij niet begreep. Het vriest, dat het kraakt. Ik heb me gehaast, zoodat ik op tijd klaar ben. Ga, werwaarts uw plicht u roept. Als de zon opkomt, ontvangt alles leven en glans. Hij was er, eer ik het wist. Indien het weer zoo blijft, gaan we niet wandelen. De voorkamer zag op straat uit, terwijl de achterkamer op den tuin uitkwam. Hoewel ge uw best doet, zult ge toch niet slagen. Indien ge uw best doet, zult ge slagen. Hoe meer ik hem leer kennen, des te meer moet ik hem bewonderen. Hij is reeds gisteren vertrokken, zoodat ge hem vandaag hier niet gezien kunt hebben. We zijn overladen met bezigheden, waarom we uwe uitnoodiging niet kunnen aannemen. De jongen heeft den ganschen dag gespeeld, weshalve hij zijn werk onmogelijk in orde kan hebben. Voorzover ik weet, is de bediende trouw en eerlijk. Doordat die man zich te weinig met zijne zaken bemoeide, ging hij hard achteruit. De timmerlieden hebben zoo hard gewerkt, dat het gebouw binnen den bepaalden tijd klaar was. Hij is ziek, zoodat hij niet komen kan.

32. Maak in het volgende de beknopte bijzinnen volledig, en de volledige beknopt.

Het is billijk, dat hij beloond wordt.

Het is noodig u te straffen.

Het is van belang, dat wij oplettend zijn.

De Spaansche gezant, de ministers willende kennen, wendde zich tot den koning.

Den kanselier hebbende binnengeroepen, zeide hij tot hem: »ik moet u spreken.»

Nadat hij deze woorden gezegd had, liet hij den verbaasden koopman vastbinden.

Toen hij uit de gevangenis kwam, zag hij den vriend, die hem verraden had.

Het eiland Elba verlaten hebbende, trok Napoleon op Parijs aan.

Koud zijnde, verwarmde hij zich door loopen.

Zijne krachten voelende terugkeeren, wendde de kapitein zich tot de boerin.

De boerin, deze vraag niet begrijpende, antwoordde niets. Niets van den val van den keizer gehoord hebbende, kende de Alpenbewoonster zelfs den naam van Lodewijk XVIII niet.

Het is tijd, dat wij een einde maken aan dezen onvruchtbaren redentwist.

Ik weet niet, wat te antwoorden.

Hij wist niet, wat te antwoorden.

Wij weten niet, welk besluit wij zullen nemen.

Gij wist niet, tot wien gij u wenden zoudt.

Zij wisten niet, wat zij er van moesten denken.

33. In de volgende samengestelde zinnen komen elliptische zinnen voor.

Vervang ze door volledige, en geef telkens op, of de ellips in den **hoofdzin**, in den **bijzin**, of wel in **beide** voorkomt.

a. Beter één vogel in de hand, dan tien in de lucht.

b. Einde goed, alles goed.

c. Zoo heer, zoo knecht.

d. Zoo gewonnen, zoo geronnen.

e. Zoo gezegd, zoo gedaan.

HOOFDSTUK IV.

DE PUNCTUATIE.

1. Welk onderscheid is er tusschen 't volgende?
 - a. Ik heb 't geluk niet, u te kennen;
Ik heb 't geluk, niet u te kennen.
 - b. tweede, verbeterde druk;
tweede verbeterde druk.
 - c. zware, Fransche wijn;
zware Fransche wijn.
 - d. mijn beste, trouwe vriend;
mijn beste trouwe vriend.
 - e. Ik heb het voordeel, niet zoo bekend te zijn;
Ik heb het voordeel niet, zoo bekend te zijn.
 - f. Te Amsterdam, niet te Utrecht woont hij;
Te Amsterdam niet, te Utrecht woont hij.
 - g. Ik raadde hem niet, heen te gaan;
Ik raadde hem, niet heen te gaan.
2. Plaats in het volgende de teekens.

Doodelijk getroffen stortte de Prins ter aarde. De laatste woorden die hij uitriep waren O God mijn God ontferm U over mij en dit arme volk

Op het marktplein zag men boeren burgers soldaten en dames naar de nieuwste mode gekleed

De spaanders vliegen van den scheepsromp wijd en zijd

De voorraad meerdert en verdubbelt nog de vlijt

De bange nacht alleen dwingt d'arbeid weer te staken

Toen de oude man op sterven lag riep hij zijne kinderen aan het ziekbed Weest altoos eerlijk en vlijtig sprak hij doet steeds uw best om uwe moeder het leven te veraangenamen dan zult gij eenmaal Hier zweeg de grijsaard en blies den laatsten adem uit

Zet zangster zet dien tocht op de aangeslagen snaren
 Volg Neêrlands wimpel na langs de ongemeten baren
 Bezing het waagstuk maal den uitslag roer en streef
 En vall' u 't loon der kunst een enkle traan ten deel

H O O F D S T U K V.

De Woordsoorten.

1. HET WERKWOORD.

1. Noem vijf werkwoorden op, die te kennen geven, wat eene zelfstandigheid **doet**; ook vijf, die zeggen, dat eene zelfstandigheid **ontstaat**; dan vijf, die uitdrukken, wat eene zelfstandigheid **ondergaat**; daarna vijf, die te kennen geven, dat eene zelfstandigheid in **eenen stand of toestand geraakt**, en eindelijk vijf, die zeggen, dat eene zelfstandigheid in **eenen stand of toestand verkeert**.
2. Gebruik **zijn** als koppelwerkwoord, als hulpwerkwoord en als onovergankelijk werkwoord.
3. Gebruik **worden** als koppelwerkwoord, als hulpwerkwoord en als onovergankelijk werkwoord.
4. Gebruik **blijven, schijnen en lijken** beurtelings als koppelwerkwoord en als onovergankelijk werkwoord.
5. Gebruik **heeten** als koppelwerkwoord en als overgankelijk werkwoord.
6. Toon door voorbeelden aan, dat ook **dunken, voorkomen, zitten, liggen, staan, loopen** als koppelwerkwoorden kunnen gebruikt worden.
7. Gebruik **koken, genezen, smelten, breken, veranderen, drijven, bederven, bewegen, schieten** beurtelings als overgankelijk en als onovergankelijk werkwoord.

8. Breng over in den **lijdenden** vorm:

Mijn oom schrijft eenen brief.

Mijn oom heeft eenen brief geschreven.

Mijn oom schreef eenen brief.

Mijn oom had reeds eenen brief geschreven.

Mijn oom zal eenen brief schrijven.

Mijn oom zal weldra eenen brief geschreven hebben.

Mijn oom dacht, dat ik den brief wel schrijven zou.

Mijn oom dacht, dat ik van morgen den brief wel geschreven zou hebben.

Men vertelde mij een nieuwtje.

Men heeft mij nog niet betaald.

Men eischt dikwijls het onmogelijke.

9. Schrijf de volledige vervoeging op van **be-**
minnen en van **bemind worden**.

10. Vul in:

De tuin wordt..... Verbeteringen worden.....

Eene vaart..... Nieuwe bronnen van welvaart.....

Eene kerk..... De gelegenheid om te sparen.....

Het kanon..... 't Verlof.....

Eene wet..... Een examen.....

Een dijk..... Een ambt.....

Het plan..... 't Huwelijk.....

De oorlog..... Eene verbintenis.....

De vrede..... Een verbond.....

Een vergelijk..... De honger.....

Een handwerk..... De dorst.....

Een middel..... Een brand.....

Een doel..... Een oproer.....

11. In te vullen:

..... wordt afgebroken. wordt gebouwd.

..... gesloopt. gesticht.

..... geslacht. opgericht.

..... opgefokt. vernield.
..... opgekweekt. vernietigd.
..... opgevoed. vernageld.
..... geschreven. vermaakt.
..... beschreven. ingemaakt.
..... ingeschreven. afgemaakt.
..... afgeschreven. uitgemaakt.
..... uitgeschreven. ontmaakt.
..... voorgeschreven. nagemaakt.

12. Breng over in den **bedrijvenden** vorm:

De schapen worden door den herder geschoren.

De " zijn " " " " "

De " werden " " " " "

De " waren " " " " "

De " zullen " " " " worden.

De " zullen " " " " zijn.

De " zouden " " " " worden.

De " zouden " " " " zijn.

13. Wat dunkt u van de volgende lijdende vormen?

Er wordt gezongen.

Op die kamer wordt gedanst.

In die zaal wordt gespeeld.

Zet er bedrijvende vormen naast, die dezelfde beteekenis hebben.

14. Zet de volgende zinnen om, d. i. maak

bedrijvend, wat lijdend is, en omgekeerd.

Ik heb den man beleedigd, die mijnen vader heeft beleedigd.

Ik beleedigde ook den man, dien mijn vader heeft beleedigd.

De man, die mijnen neef beschuldigde, heeft ook mij beschuldigd.

De man, dien mijn neef beschuldigde, heeft nu mij beschuldigd.

Den man, die mijnen neef beschuldigde, heb ik beschuldigd.
Den man, dien mijn neef beschuldigde, heb ik ook beschuldigd.

De knecht, door wien mijn broer geholpen werd, is door mij geholpen.

De knecht, die door mijnen broer geholpen werd, is ook door mij geholpen.

Door den knecht, door wien mijn broer geholpen werd, ben ook ik geholpen.

Door den knecht, die door mijnen broer geholpen werd, ben ik nu geholpen.

15. Doe dit ook met het volgende stukje, doch zorg, dat het geheel goed Nederlandsch blijve.

DE SCHOORSTEENVEGER.

De armoede van den vader stiet den twaalfjarigen Leonard ter deure uit. Men hing hem eene oude mandoline om den hals en wees hem den weg naar het Noorden. Men moest hem van zijne ouders losscheuren, men moest hem met geweld voortdrijven: het was, als voorzag hij, wat hem te wachten stond.

Zijn vader had hem eenen brief aan een ouden vriend medegegeven, die in Holland het bedrijf van schoorsteenveger uitoefende. Op zekeren avond stond hij voor eene deur, waar een bordje uitstak met het opschrift: Gebroeders Leoni, Italiaansche schoorsteenvegers en rookverdrijvers. Leonard belde. De deur werd geopend. De jongste der Leoni's ontving hem vriendelijk. Hij werd in huis opgenomen. Onder het avondeten werd er in het Italiaansch over Italië gesproken. Men sprak in zijne moedertaal over zijn vaderland. Leonard was bijna weder gelukkig.

Arme schoorsteenveger! Des anderen morgens werden hem zijne lompen uitgetrokken; hij werd in een grof linnen kleed gestoken, met eene losse kap over het hoofd. Weinige oogenblikken daarna stond hij met zijnen meester voor een hoogen schoorsteen. Lang duurde het, eer hij zijnen meester begreep. Ja wel, hij moest met zijn nieuw pakje den schoorsteen in. Toen hij beneden kwam, was hij even vuil als de schoorsteen zelf. Langzamerhand gewende hij aan de guurheid van het land en aan de lasten zijner betrekking, maar toch, zijn vaderland vergeten, dat kon hij niet. Dikwijls, wanneer hij zijn dagwerk had afgedaan, kroop hij naar de vliering, kreeg daar zijne mandoline en speelde nog eens een Savoyaardsch deuntje.

Ware het maar altijd winter gebleven! Doch het werd lente, eene Noordsche lente. Maar toch, de ontwakende natuur en zijn eigen gestel zeiden hem, dat het lente werd, lente . . . in zijn vaderland. Dan werd het hem in Holland te eng, dan bruijste hem het Italiaansche bloed heftig door de aderen, dan droomde hij elken nacht van Savoye, van de lauwe zuiderzon, van de bloeiende amandeltakken, van het gezang van den nachtegaal

Maar, daar wordt hij gestoord in zijn zoeten droom; zijn meester wekt hem; 't is voorjaar, er is veel werk aan den winkel, er moeten met den schoonmaak veel schoorsteenen geveegd worden. »De lente is de beste tijd voor schoorsteenvegers!» zeide zijn meester.

Arme schoorsteenveger! Zoo duurt het met hem reeds jaren achtereen. Maar toch heeft het dus 't langste met hem geduurd. Hij heeft door oppassendheid en spaarzaamheid een klein sommetje bijeengegaard. Nog drie jaren, dan is de som rond. Dan verlaat hij Holland en keert

naar Savoye terug. Dan koopt hij daar een kleinen wijnberg en een huisje. En als buurmans Elsje dan nog zoo mooi en lief is, als toen hij wegging, dan maakt hij haar zijne vrouw. En dan — dan zal hij voor altoos het leed vergeten van den armen schoorsteenveger.

(Naar HEYE.)

16. Wat is het verschil?
 Wij wasschen ons. Wij wasschen elkander.
 Wij kleeden ons. Wij kleeden elkander.
 Zij beschuldigen zich zelven. Zij beschuldigen elkander.
17. Welke van de volgende werkwoorden zijn **noodwendig**, welke **toevallig** reflexief?
 zich schamen, zich aanmatigen, zich wasschen, zich vergissen, zich kleeden, zich inbeelden, zich moeite geven, zich voornemen, zich toekennen.
18. Geef vijf zinnen, waarin een **echt onpersoonlijk** werkwoord voorkomt; ook vijf, waarin een **schijnbaar onpersoonlijk** werkwoord voorkomt.
19. Schrijf de volledige vervoeging op van:
 zich wasschen, het regent en het spijt mij.
20. Schrijf den stam op van:
 roepen, dansen, graven, lezen, komen, slaan, gaan, staan, doen, zien, zijn, gonzen, bidden, zitten, verven, poten, huren, (hij) vindt, (gij) leerdet, (zij) haatte, (dat ik) vrage; (des) heers, (des) graven, (ter) oore, (ten) huize, (des) huizes, (bij) monde.
21. Schrijf het verleden deelwoord op van de volgende werkwoorden:
gonzen	oogsten	handhaven
glanzen	wasschen	waarborgen
schrijven	leiden	beeldhouwen
verhuizen	lijden	dwardsdrijven
bevallen	drenken	pluimstrijken

vertoeven	drinken	herbergen
ontbijten	vallen	wanhopen
ontvangen	vellen	glimlachen
dóórloopen	dóórsnijden	doortrekken
doorlóópen	doorsnijden	misloopen
bespieden	peinzen	vóórspellen
smeden	kneuzen	voorspellen.

22. Bezigt de verleden deelwoorden der volgende werkwoorden als bijvoeglijke naamwoorden: achten, poten, haten, smeden, wieden, kleeden, dooden, verloten, planten, slachten, kneden, mesten, verspreiden. B.v. de geslachte koe, het gemeste kalf.
23. Schrijf naast elkaar de drie personen enkelv. van den onvolt. teg. tijd en van den onv. verl. tijd der volgende werkwoorden: praten, groeten, antwoorden, razen, laven, leven, rijden, vatten, schudden, hoeden, vinden, binden, schrijven, houden, haten, dragen. B.v.:
ik schud	ik schudde	ik rijd	ik reed
gij schudt	gij schuddet	gij rijdt	gij reedt
hij schudt	hij schudde.	hij rijdt	hij reed.
24. Hoeveel tijden heeft de aantoonende wijze? Noem ze.
25. Welke dier tijden noemt men **enkelvoudige**, welke **samengestelde** tijden?
26. Door middel van welke **hulpwerkwoorden** vormt men de samengestelde tijden?
27. Vervoeg (mondeling), **hebben**, **zijn** en **zullen**.
28. Hoe vormt men ieder der voltooide tijden?
29. Hoe vormt men den onvolt. toek. en den volt. toek. tijd?
30. Zeg van de volgende werkwoorden, of ze vervoegd worden met **hebben** of met **zijn**. bakken, schrijven, ontstaan, bestaan, zijn, blijven, worden, drinken, gebeuren, voorvallen, sterven, smelten,

vallen, praten, roepen, drogen, slapen, inslapen, vergeten, wandelen, rijden.

31. Wat is het onderscheid?

- a. Zou hij nog leven? Leefde hij nog? Leefde hij nog! Hij leefde nog!
- b. Mag ik u spoedig wederzien? Moge ik u spoedig wederzien! Mocht ik u spoedig wederzien!
- c. Gij moet wat beter oppassen. Gij moest wat beter oppassen.
- d. Hij mag wel eens wat rust nemen. Hij mocht wel eens wat rust nemen.
- e. Als ik vacantie krijg, ga ik op reis. Als ik vacantie kreeg, ging ik op reis. Toen ik vacantie kreeg, ging ik op reis.
- f. Eene wandeling zal u goed doen. Eene wandeling zou u goed doen.
- g. Het is noodig, dat hij spaart. Het is noodig, dat hij spare. Het is wenschelijk, dat hij komt. Het is wenschelijk, dat hij kome.

32. Laat door voorbeelden zien, dat de **gebiedende wijze** niet alleen dient om te **gebieden**, maar ook wel om te **verzoeken**, te **vermanen** en te **bidden**.

33. Welke vormen van 't werkwoord kunnen denzelfden dienst doen als de gebiedende wijze?

34. In de volgende zinnen staat het gecursiveerde werkwoord in de **aanvoegende wijze**. Waarom?

Leve de koning! God *zij* met u! Ieder *doe* er zijn voordeel mee! Ik twijfel er aan, of hij de waarheid *gesproken hebbe*. Ik vrees, dat hem een ongeluk *overkomen zij*. Het is wenschelijk, dat hij *vertrekke*. Hij wil zijnen zin hebben, wat het ook kosten *moge*. Wie hij ook *zij*, ik volg hem nimmer. Welke schitterende aanbiedingen men hem ook *deed* (*dede*), hij kon er niet

toe besluiten, zijne vaderstad vaarwel te zeggen. Sta mij toe, dat ik u *vergezelle*. Bekeer u, eer het te laat *zij*. Ik blijf in de vergadering, tot uw voorstel aan de orde *kome*, en ga vertrekken, voor het besluit daarover *valle*. Ik zal me haasten, opdat ik op tijd met mijn werk gereed *kome*.

36. In welke wijze staan de werkwoorden in de volgende zinnen?

Wij *zetten* de ramen open, opdat het hier frisch *worde*.
Gedenk onzer! Het is te *hopen*, dat hij zijnen plicht *doe*.
 Ik *twijfel* er aan, of hij *slagen zal*. Sta mij toe, dat ik *vertrekke*.
 Ware ik toch *wijzer geweest!* *Bezint*, eer gij *begint*.
 Beter u, eer het te laat *zij*.

»De weekheid storte tranenbeken,

Mistrouw dien ras verdampden vloed.»

37. De aanvoegende wijze heeft slechts vier tijden; ze mist nl. de toekomstige tijden. Hoe verklaart ge dat?
38. Wanneer kan men de tijden der aanvoegende wijze vervangen door die der aantoonende wijze?
39. Maak vijf zinnen, waarin het werkwoord in de **voorwaardelijke** wijze staat, en toon daarbij aan, dat die vormen aan het **heden** doen denken.
40. In welke tijden staan de gecursiveerde werkwoorden? Door welke tijdvormen kunt gij ze vervangen?

Ik hoopte, dat hij zijn werk op tijd klaar *hadde*.

Ik verneem, dat mijn vriend morgen op reis *zal gaan*.

Ik dacht, dat ik op tijd gereed *zou zijn*.

Hij zeide, dat hij gisteren bij ons *zou komen*.

Hij verzekerde ons, dat hij zijne taak op den bepaalde tijd *volbracht zou hebben*.

Wij vreesden, dat den man een ongeluk *overkomen ware*.

Wie zou ooit *gedacht hebben*, dat die man het zoo ver in de wereld *gebracht zou hebben*.

41. Breng de werkwoorden in den juisten vorm. Let daarbij op de wijze.

Het is noodig, dat ieder zijn plicht (*betrachten*). Wij hoopten zeer, dat onze oom nog voor den feestdag (*aankomen*). Wie zonder zonde is, (*werpen*) den eersten steen op hem. Wie (*staan*), (*zien*) toe, dat hij niet (*vallen*). Wij hebben nu een vertaalboek gekregen, dat ons veel beter (*bevallen*) dan het vorige. Wij wenschen, dat wij nu een rekenboek (*krijgen*), dat ons beter (*bevallen*) dan dat van verleden jaar. De schoolorde eischt, dat ieder zijne boeken netjes (*houden*), dat niemand te laat (*komen*), dat het huiswerk steeds op tijd afgemaakt (*zijn*). Het is u geraden, dat gij u tot uwen oom (*wenden*), wanneer gij in moeilijkheid (*verkeeren*). Het is treurig, dat onze arme buurman in den winter zoo weinig (*verdienen*). Het is billijk, dat een ieder (*ontvangen*), wat hij (*verdienen*). Wij dringen er op aan, dat gij hem tot dit ambt (*benoemen*). Sta niet toe, dat men uwen neef in de vervulling zijner plichten (*tegenwerken*). Het is te betreuren, dat zoo dikwijls de eene mensch den anderen (*tegenwerken*). Een kleed, dat 's grijsaards kleed (*vervangen*), (*vollooien*) zij in den nacht.

42. Schrijf de **onregelmatige** werkwoorden op; zet er den onvolt. verl. tijd en het verl. deelw. naast, voorzover die vormen bestaan.
43. Van welke woordsoorten zijn de **denominatieven** afgeleid?
44. Geef de beteekenis op van de volgende denominatieven, in verband met hun stamwoord:

- ploegen, banen, stalen, boeken, kisten, dekken, schillen, villen, eggen, vuren, vlaggen.
45. Doe dat ook van de volgende:
rijpen, witten, groenen, slechten, temmen, krenken, netten, pletten, heiligen, rechtvaardigen.
46. Ook nog van:
vereeenen, verdubbelen, vermenigvuldigen, vertienvoudigen, vermeederen, verminderen, veranderen, mijnen.
47. Van **in** vormt men **innen**. Vorm ook werkwoorden van:
op, uit, over, nader.
Zet bij ieder dier werkw. een gepast voorwerp, teneinde hunne beteekenis te doen uitkomen; b.v. *meeningen opperen.*
48. Wat merkt gij op aangaande de vorming van de volgende werkwoorden?
reinigen, eindigen, kruisigen, vereenigen, verzadigen, beschadigen; halveeren, kalmeeren, waardeeren.
49. Welke dier werkwoorden worden ook zonder **ig** gebruikt?
Is de beteekenis van kruisen en kruisigen echter geheel dezelfde?
50. Wat merkt gij op aangaande het verleden deelwoord der werkwoorden, die afgeleid zijn door middel van een der voorvoegsels **be, ge, er, her, ont** en **ver**?
51. De volgende werkwoorden zijn **frequentatieven**.
stotteren, trappelen, kibbelen, stribbelen, pruttelen, wintelen, kibbelen, duikelen, klapperen.
Zet er de werkwoorden naast, waarmee ze verwant zijn en bezig ze in zinnen.
52. Zijn de volgende werkwoorden op **elen** en **eren** ook frequentatieven?
hameren, spijkeren, tafelen, trommelen, beitelen, verouderen.
53. De volgende werkwoorden zijn **causatieven**

of **factitieven**: drenken, zetten, leggen, wekken, vellen, leiden, zoogen, voeren, klooven.

Zet er de werkwoorden naast, waarmee ze verwant zijn en gebruik ze in zinnen.

54. De volgende werkwoorden zijn **intensieven**: knippen, bukken, nikken, verspillen, wikken, hikken, stikken. Met welke werkwoorden zijn ze verwant? Gebruik ze in zinnen.
55. Geef den tegenw. tijd en het verl. deelw. op van: liefkoozen, voltooien, raadplegen, gadeslaan en ademen.
56. Wat valt er op te merken aangaande de samenstellingen met de bijwoorden **door, onder, voor, om, over, mis**?
57. Waar valt de klemtoon, als deze bijwoorden **eigenlijke** samenstellingen vormen, en hoe gaat het met **ge** van het verleden deelwoord? Waar wordt **ge** geplaatst bij de *overige eigenlijke* samenstellingen? Waar plaatst men **ge** bij de *oneigenlijke* samenstellingen?
58. Is *voltooien* eigenlijk of oneigenlijk samengesteld? Vorm het verl. deelw. van *voltooien, voltrekken, volbrengen, voldoen, volvoeren*. Met welke eigenlijke samenstellingen komen dus die met *vol* overeen? (Merk op: *volhouden*.)
59. Wat beteekent *weder* in *wederleggen* of *weerleggen*? Kent gij meer voorbeelden, waarin *weder* met die beteekenis voorkomt? Vormt het met die beteekenis *scheidbare* of *onscheidbare* samenstellingen? En welke samenstellingen vormt *weder*, als het *opnieuw* of *terug* beteekent, zooals in *wederzien*?
60. Schrijf den onv. en den volt. teg. tijd op van: beeldhouwen, dwarsdrijven, pluimstrijken, herbergen, glimlachen, waarborgen, brandmerken, handhaven, waarzeggen, raaskallen, africhten, samenkomen, rente-

nieren, logenstraffen, vrijspreken, kwijtschelden, stampvoeten, misraden, mistrouwen, omspannen, omkopen, overwinnen, overhouden, onderdoen, ondergaan, voorstellen, voorwerken, doordringen, doorzoeken, aanhooren, aannemen, afdrijven, afrekenen, verdrijven, verrekenen, benemen, behooren, radbraken, waarschuwen, goedmaken, waarnemen, klapwieken, gekscheren, harrewarren, beunhazen, schandvlekken, openbaren, achteruitgaan, dwarsboomen, koorddansen, kroegloopen, buikspreeken, schoon-schrijven, snelschrijven, harddraven en hardrijden.

2. HET ZELFSTANDIG NAAMWOORD EN HET LIDWOORD.

1. Noem tien **stofnamen** en tien **verzamelnamen**.
2. Noem tien **soortnamen**, waarnaast **eigennamen** staan: b.v. provincie — Gelderland.
3. Noem namen van **werkingen**, **toestanden** en **hoedanigheden**; van iedere soort tien.
4. Geef van de gecursiveerde z. n. w. in 't volgende op, tot welke soort zij behooren.
 - a. Doe den *kabeljauw* in den ketel. We hebben van middag *kabeljauw* gegeten.
 - b. Geef me een *glas* water. Van *glas* vervaardigt men vele dingen.
 - c. In Januari komen de *rekeningen* los. De penningmeester moet in de laatste vergadering *rekening* en verantwoording doen van zijn beheer.
 - d. Door *oefening* wordt de kunst verkregen. Dat boek bevat vele *oefeningen* over de tijden der werkwoorden.
 - e. De turf is van 't jaar goedkoop. Wilt ge eenen *turf* in de kachel doen?
 - f. De *hoogte* van den Mont Blanc bedraagt 4800 Meter.

- Eindelijk bereikten we den top der *hoogte*, van waar we een heerlijk uitzicht op de Betuwe hadden.
- g. Na de *opening* der vergadering kwamen nog vele leden de zaal binnen. De dief was door eene *opening* in de heg gekropen.
- h. Er was veel *volk* op de markt. Het Nederlandsche *volk* bemint zijne vrijheid bovenal.
- i. Geen nuttiger metaal dan het *ijzer*. Van mijne linkerschaats heb ik het *ijzer* verloren.
- j. Voor de revolutie bezat de *adel* in Frankrijk groote voorrechten. We bewonderen den *adel* van zijn karakter.
- k. De vorst droeg eene kroon, bezet met *diamanten*.
Diamant is kostbaarder dan goud.
5. Wat valt er op te merken aangaande het gebruik van de eigennamen in het volgende?
- a. De Trompen en de De Ruyters leven nog!
- b. De Heer A. is de Nestor der Nederlandsche onderwijzers.
- c. Napoleon was de Hannibal zijner eeuw.
- d. De Bourbons werden vervallen verklaard van de regeering.
- e. Filips de Tweede was de Spaansche Tiberius.
6. Noem tien **gemeenslachtige** z. n. w.
7. Eveneens tien **zelfslachtige** z. n. w.
8. De volgende z. n. w. zijn **meerslachtig**. Toon zulks aan.
bal	maat	trap	post
beet	schrift	val	patroon
els	stof	blik	pink
hof	traan	punt	kiel
hoop	vorst	borst	muil
kant	zegen	nachtwacht	teen.
9. Wat valt er op te merken aangaande het

geslacht van de volgende samenstellingen?

kleigrond	stadsschool	landhuis
windhond	rechtszaak	hondenhoek
landwind	kamerdeur	weiland.

10. Welk geslacht hebben de volgende woorden?

roodhuid	platvoet	durfniet
weetniet	stokebrand	brekebeen
brekespel	booswicht	deugniet
woelwater	wijsneus	voorspraak
dwingeland	vraagal	ondeugd.

11. Geef het geslacht op van de onderstaande woorden met vermelding van den geslachtsregel.

gunst, oefening, bezem, lengte, diamant, amandel, Arnhem, Mei, balling, batterij, baksel, getuige, vrijheid, brik, plantage, dienst, schepeling, koude, gulden, citroen, appel, peer, gevogelte, vriendschap, beuk, zomer, noot, rijkdom, turf, menschdom, kandelaar, penning, vleugel, viool, graafschap, kalf, big, hengst, Etna, lomperd, mutsaard, helm, worm, slag, honig, inkt, kruiling, octaaf, zeven, begrafenis, karwei, melodie, muziek, schaduw, sneeuw, linde.

12. Van welk geslacht zijn de namen van werelddeelen, landen, steden en plaatsen?

13. Welk onderscheid in beteekenis is er tuschen het volgende?

het priesterschap	en	de priesterschap.
het getuigenis	en	de getuigenis.
het eigendom	en	de eigendom.

14. Vorm van de volgende mannelijke persoonsnamen vrouwelijke.

dief	regent	bode
god	sultan	hospes

markies	acteur	baron
zanger	directeur	echtgenoot
profeet	gouverneur	weldoener
erfgenaam	bedelaar	landvoogd.

15. Noem tien z. n. w., die alleen in 't **enkelvoud** voorkomen.
16. Ook tien z. n. w., die alleen in 't **meervoud** voorkomen.
17. Schrijf het meervoud van de volgende z.n.w.:
- eikel, rekenaar, tuinier, luijaard, lomperd.
 - boekje, oogske, kindeke, maagdelijn, bosschage.
 - ra, eega, vla, canapé, duo, paraplu, massa, Maria.
 - zee, ree, thee, tropee.
 - knie, drie. provincie, tralie, harmonie, melodie, jaloezie.
 - professor, curator, korporaal, sergeant, adjudant.
 - oom, smid, maat, kok, gemaal.
 - lelie, bezem, dienaar, leeraar, teeken.
 - lende, rede, lofrede; kleinoed, sieraad.
 - staatsman, voerman; leenman, taaiman, Noorman.
 - gymnasium, genius, genie, criticus, museum, erratum, musicus.
 - trek, spel, lidmaat, rif, gelid, split.
 - Cicero, doctor, diligence, muze.
 - luitenant-generaal, kapitein-kwartiermeester, schout-bij-nacht, procureur-generaal.
18. Geef het onderscheid in beteekenis op tusschen:
beenen en beenderen,	vaders en vaderen,
bladen en bladeren,	hemels en hemelen,
bals en ballen,	stuks en stukken,
letters en letteren,	maats en maten,
kleeden en kleederen,	heidens en heidenen,
knechts en knechten,	middels en middelen.

19. Geef het onderscheid in beteekenis op tusschen: drie Meter en drie Meters, tien gulden en tien guldens; zes mud en zes mudden; vijf cent en vijf centen.

20. Schrijf in het meervoud:

zefier	portier (o)	koe
zefir	kievit	vizier (m)
banier	monnik	vizier (o)
olie	vonnis	kilo
natie	glans	sluis
advertentie	dans	haas
kubus	wals	gans
fooi	groente	hof
villa	philosoof	struis
vleesch	collega	perzik
handvat	havik	basis
moskee	korf	golf
echo	turf	Oranjeman
dynastie	paus	genius
portier (m)	kous	triomf.

21. Vorm het meervoud van de **verkleinwoorden** van: blad, lam, hoen, rad, kleed, kind en hoen.

22. Vul het ontbrekende in;

Ieder, di— het beleg bijwoonde, sloeg d— schrik om het hart. D— soldaten was in geen jaren zulk een— goed— behandeling te beurt gevallen. D— hemel hing di— dag een kleed van wolken om d— leden. Di— dag had hij een— zwaar— taak. Was het niet d— Hondsbosch— dijk, di— door d— storm gedeeltelijk werd verwoest? Goed— raad wor— niet altijd opgevolg— door de(n)gen—, door wi— dez— raad werd— gevraagd. Hij, di— raad vraagt, volgt d— gegeven raad niet altijd op. Hebben d— vertalers d— Heilige Schrift, wi—

(di—) d— Staten dez— arbeid opdroegen, d— Bijbel uit het Hebreeuwsch vertaal—?

23. Invullen:

Di— zin had d— jongen zeker niet goed begrepen. D— dapper— zoon dez— braaf— ouders werd— een— kostbaar— eeredegen (m.) overhandig—. Ziedaar een man, — ik d— grootst— dank verschuldig— ben. Versmaad— (geb. wijs enk.) d— hulp niet, di— u— best— vriend u aanbied—. Eer uw— vader en uw— moeder, opdat het u welg— (welgaan.) Di— (wi—) God bewaar—, is wel bewaar—. D— man, — dat horloge toebehoor—, ken ik niet. Mij— buurman heeft zij— groot— hond aan een— stevig— ijzer— ketting (m.) vastgeleg—. D— afgemat— manschappen was het aan te zien, dat zij een— vreeselijk— nacht hadden doorleven (verl. deelw.) Waaronder beleedigt gij d— arm— blind— (m.). D— prachtig— pennenhouder, di— zijn— oom hem op zijn— verjaardag geschonken heeft, kan hij nergens vinden.

24. Invullen:

D— man, di— wij vertrouwen, vertrouwt gij zeker ook. D— Atheners verweet d— koning d— Perzen d— opstand zijn— onderdanen. De(n)zelfd— knecht, di— gij uit uw— dienst verwijder— hebt, moesten ook wij wegzenden. D— gezant ontmoette ik niet, maar wel d— lakei, di— hij uit Lissabon had medegebracht. Zijn— ijver (m.) evenaard— zijn— bekwaamheid; door gen— zoowel als door dez— zal hij spoedig uw— gunst verwerven. Hij is d— dwaas (overtr. trap) en valsch (overtr. trap) man, di— ik ken en boezemt alle— menschen afkeer in. Zij— vriend zal ook mij— vriend worden. Er brak e— geducht— opstand uit, di— niet gemakkelijk te dempen was. D— dertigst— Mei slaan (onv. verl. tijd) d— bliksem in ginds— toren, maar d— brandweer slagen (onv.

verl. tijd) er spoedig in d— brand te blus—. Dez— dag was een— waar— feestdag, waarop veel— feestge— ten uit alle str—ken van het land —amenkwamen in onz— stad.

25. In vullen :

Dez— zomer hopen wij een— groot— reis te doen. De beboet— voerman— antwoord— d— veldwachter, dat zijn paard door d— jongen was losgemaakt. Het is d— zesd— Augustus d— verjaardag van mijn— zoon een— mooi— sigarenkoker geef ik hem dan. Onder d— toeschouwers was er geen— enkel—, die zich kon verklaren, waar d— goochelaar d— duif van daan haalde. Vergeef— zagen wij uit (na of naar) d— dorpstoren, di— een— dikk— nevel voor ons oog bedekte. Hij bleef ook in zijn— grootheid d— eenvoudig— man, di— hij altijd geweest was. D— visch zijn vinnen gegeven, om te zwemmen, d— vogel vleugels om te vliegen; d— mensch heeft d— Schepper met verstand en handen be— deel—, om te denken en te werken. Het is dikwijls ge— beur—, dat een— onderneming mislukte en dat gebeur— (nog of noch) dagelijk—, maar daarom moet d— mensch d— moed niet opgeven.

26. In vullen :

Daendels, d— berucht— patriot, later gouverneur-gene— raal, hield— van for—, kras— maatregelen; hij leek wel een— Napoleon in het klein. Het aanleggen van d— groot— postweg op Java kost— honderd— inlanders het leven. D— gedood— wolf vervulde d— verschrikt— dorps— bewoners nog met ontzetting; zij herinnerden zich nog levend(ig) d— angst, di— zij om zijn— wille hadden uitgestaan. Een— opgezett— leeuw schenken de toeschou— wers minder aandacht dan een— levend—, al is hij dan ook slechts te zien achter de tralie (meerv.) van een

hok. Dez— jongen dul— d— spot zijn— valsch— kame-
raad— niet, maar verdedig— zich tegen zijn— plagerij.
De eenvoudig— krijgsman bleef zijn— aanvoerder getrouw
en was wars van elk— gedachte aan verraad. De dame,
beleedig— door d— ongepast— vraag van d— beambt—,
bleef zwiĳgend staan. De rechter v e r m o e d e n (o. v. t.),
dat hij d— schuldig— was.

27. Invullen:

De gestrand— oorlogsschepen bewezen, dat dez— kust
d— zeevarenden niet veel goeds beloof—. In de Middel-
eeuwen hadden d— adellĳk— geslachten vel— privilege
(mv.), welk— (h e n of h u n) (n a of n a a r) onze heden-
daags— begrippen niet meer kunnen verleen— worden.
Dez— dapper— officier, wi— stout— krijgsbedrijven
veel hadden bijgedragen tot het behalen van d— zege—,
was d— aanvoerder van— een— bende Zwitsers, all—
moedig— mannen, maar wi— reeds maanden lang geen—
soldij was uitbetaal—, en di— daardoor aan het muiten
dreigden te slaan. De zieke was geheel afgeto— door
een— lang— slapeloos— doorgebracht— nacht en ver-
heid — vurig het aanbreken van d— morgen. Men ver-
krijgt— levertraan uit d— lever van d— kabeljauw.
Hij liep leelijk in d— val. Hij vermoeden (o. v. t.) niet,
dat men het op d— val van 't ministerie aangeleg—
had—.

28. Invullen:

D— grootst— vijand van d— mensch (2 nv.) is vaak
d— mensch zel—. Een— klein— vonk, niet intijds blus-
schen (v. deelw.), kan een— brand worden, di— millioenen
verslind—. D— oud— eik, di— het dorpsplein bescha-
duwde, moest men heden vellen. Zij woonden niet in
een steen— huis, maar in een— ellendig— hout—loods.
Hij staat bekend als een— edel— man; wend— u dus

tot hem. Wie— van di— heeren houd— gij voor d— prins, d— oudst— of d— jongst—? Zij vonden Jan d— knapst— jongen van d— klasse. Eindelijk gelukte het d— Spanjaarden, d— bres wijd genoeg te maken. In d— keuken ligt een— zwaar— ijzeren plaat. Waarom word— d— winter door d— arme (mannel. enk.) ge-vrees—? Het was d— jagers niet mogelijk, d— hond uit d— klauwen d— tijger (2 nv.) te verlossen. Men klaagde d— landlooper als een— welbekend— dief aan, Honderd— koolen bood— men dez— morgen op d— groenmarkt te koop aan.

29. Bezig in zinnen de 4 naamvallen, enk. en meerv., van de volgende z. n. w.:

de landman	de moeder	het vaderland
de heer	de lente	het hart.

30. Wat is het onderscheid tusschen **sterke** en **zwakke** verbuiging? Noem eenige z. n. w., die zwak verbogen worden.

31. Verbuig enkelv. en meerv.:

de wijze, de graaf, de bediende, de vlugste, de blinde, de mensch.

Omschrijf telkens den 2^{den} en den 3^{den} n.v.

32. Schrijf den 2^{den} n.v. van de volgende z. n. w.:

Holland	Marnix	Tante
Floris	glas	profeet
Maria	vleesch	secretaris
Marie	God	Huygens
huis	geest	kruis
Anna	last	bode
Java	Karel	Henriette.

33. Geef het onderscheid in beteekenis op tusschen:

koelte en koelheid,

grootte en grootheid,

hoogte en hoogheid,	koude en koudheid,
laagte en laagheid,	droogte en droogheid.
34. **E v e n e e n s t u s s c h e n :**
kleinheid en kleinigheid,	duisternis en duisterheid,
zoetheid en zoetigheid,	gelijkenis en gelijkheid,
vastheid en vastigheid,	bekentenis en bekendheid,
vrijheid en vrijdom,	christenheid en christendom,
droefheid en droefenis,	menschheid en menschdom.
35. **G e e f v o o r b e e l d e n v a n s a m e n s t e l l i n g d o o r a f f e i - d i n g ,** b.v. teleurstelling, tehuiskomst, brood-
b a k k e r . Zet naast ieder voorbeeld vijf andere.

3. HET BIJVOEGLIJK NAAMWOORD.

1. Wat geven de b. v. n. in het volgende te kennen?
een zilveren lepel,	het azuren hemelgewelf,
een stormachtige nacht,	de oudste leerling,
de bovenste plank,	de laatste eer,
eene lakensche broek,	eene overhaaste vlucht,
een boeiende roman,	de voorste bank,
mijne vorige betrekking,	een eerste rekenmeester,
een schoone zomerdag,	een schriftelijk bevel,
een purperen kleed,	een vroege winter,
een halve maatregel,	eene inwendige kwaal.
2. Gebruik de volgende b. v. n. zoowel **attribu-
tief** als **predicatief**.
- verdraagzaam, achterdochtig, welbespraakt, onbesproken,
hardvochtig, handig, linksch.
3. De volgende b. v. n. komen uitsluitend pre-
dicatief voor; bezig ze in zinnen:
braak	gewaar	benieuwd
bedacht	meester	getroost
behept	kwijt	machtig
pal	handgemeen	beducht.

4. Welke b. v. n. komen alleen attributief voor?
5. Vorm den **ver grootenden** en den **overtreffenden** trap van:
dik	los	klein
dun	malsch	barsch
laag	wijs	klaar
hoog	woest	duur
dwaas	gepast	grijs
noest	versch	frisch
vast	goed	kwaad.
6. De tafel is *meer lang* dan breed. Deze knaap is *minder vlug* dan vlijtig.
Maak tien zinnen, waarin eveneens de **om-schreven** vergrootende trap voorkomt.
7. Welken dienst doet de overtreffende trap in het volgende?
Deze moeder is *het gelukkigst* te midden harer kinderen.
Deze leerling is *het ijverigst* als men hem een weinig prijst.
Deze rivier is *het breedst* hij haren nood.
Maak zelf tien soortgelijke zinnen.
8. Weik verschil in beteekenis is er tus-schen het volgende?
Jan heeft *het hardst* van allen gewerkt.
Jan heeft *op zijn hardst* of (*op het hardst*) gewerkt.
9. Welke b. v. n. worden uitsluitend in den **stellenden trap** gebruikt?
10. Verbuig:
de blinde man, het vlijtige kind,
het zilveren horloge, de Amsterdammer beurtman,
de trouwe dochter, eene houten tafel.
11. Verbuig eveneens de volgende z. n. w.:
de blinde de rijke, eene zwarte,
een zwarte, het zwart, het groen.

12. Geef het onderscheid op tusschen het volgende:
 een goed vorst, een groot man, een groot jager,
 een goede vorst. een groote man, een groote jager.
 een oud gediende, een oud vriend, een oud burgemeester,
 een oude gediende. een oude vriend, een oude burgemeester.
 mijn groot huis, uw oud paard, haar scherp mes,
 mijn groote huis. uw oude paard, haar scherpe mes.
13. Overblijfselen van sterke verbuiging hebben we nog in:
 goedsmoeds, blootshoofds, gewapenderhand, ouder gewoonte, zaliger gedachtenis; in koelen bloede, in arren moede, met voorbedachten rade; van ganscher harte, te gelijker tijd, met luider stemme.
 Gebruik die uitdrukkingen in zinnen.
14. Welke b. v. n. zijn **onverbuigbaar** ?
15. Wanneer blijft het b. v. n. **onverbogen** ?
16. Gebruik in zinnen de vier naamvallen van:
 Karel de Stoute, Karel de Groote, Michiel de Ruyter, Willem de Goede, Willem de Zwijger, Jan de Witt.
17. Vul in het volgende het ontbrekende in:
 Deze beide broeders zijn zeer ongelijk van aard: d—oud— is altijd ijverig; d— jongst— daarentegen moet men altijd aansporen; d— oudst— behoeft men nooit eene terechtwijzing toe te dienen; d— jongst— moet herhaaldelijk angevuurd worden; het werk van d— oudst— ziet er altijd even keurig uit; dat van d— jongst— laat in alle opzichten te wenschen over. Geen wonder voorzeker, dat iedereen veel van d— oudst— houdt, terwijl weinig— d— jongst— genegen zijn. De toekomst des oudst— belooft dan ook schitterender te zullen worden dan die des jongst—.

Van deze klasse zullen de vlijtigst— en verstgevoerd— tot eene hoogere bevorderd worden.

Van deze leerlingen behooren de vlijtigst— en opletendst— beloond te worden.

Daar de president de vergadering niet kon bijwonen, werd d— oudst— het voorzitterschap opgedragen.

Welken wijn drinkt ge 't liefst, Fransch— of Spaansch—? Ik geef Fransch— de voorkeur, alhoewel ik Spaansch— voor d— gezondst— houd.

Van de Geldersche dorpen behooren Velp en Oosterbeek zeker tot d— schoonst— en welvarendst—; d— armoedigst— in de provincie vindt men op de Veluwe, d— rijkst— in de Betuwe.

18. Invullen:

God laat zijne zon schijnen over booz— en goed—. D— rein— is alles rein.

Wien van deze twee jongens hebt gij het verteld: d— groot— of d— klein—? Aan geen van beid—; ik heb nl. noch d— groot—, noch d— klein— ooit eerder gezien.

Zalig zijn d— rein— van harte, want zij zullen God zien.

Zalig zijn d— zachtmoedig—, want zij zullen het aardrijk beërven.

Zalig zijn d— arm— van geest, want hunner is het koninkrijk der hemelen.

Daar staan rozen; pluk eenige witt— benevens een paar rood—.

Wien geeft gij de voorkeur: een— goed— buur of een— ver— vriend? Ik stel een— goed— buur verre boven een— ver— vriend.

De 21 Juni is d— langst— dag van 't jaar; d— kortst— hebben we d— 21 December.

Door dat dorp loopen twee wegen: een breed— en een smal—. D— breed— ben ik vaak geloopt, d— smal— nooit. Langs d— breed— staan sierlijk— kastanjeboomen, terwijl d— smal— door geen enkel— boom overschaduw wordt; vandaar dan ook, dat ik op mijne wandelingen d— breed— steeds de voorkeur gaf.

19. Wat beteekenen de volgende b. v. n.?

aartsdom	getrouw	bedaad
aartslui	gedienstig	ongehoorzaam
bejaard	averechtsch	onhandig
Hollandsch	speelsch	voorwaartsch
kindsch	dagelijksch	lakensch.

20. Omschrijf de beteekenis van wá á r a c h t i g en van w a a r á c h t i g; gebruik die woorden in een paar zinnen.

21. Hoe vormt men **stoffelijke** b. v. n.?

22. Plaats b. v. n. naast de volgende z. n. w.
b. v. Leiden — Leidsch.

Arnhem	Frankrijk	Italië
Amsterdam	Europa	Hongarije
Gelderland	Amerika	Portugal
Noord-Holland	Azië	Duitschland
Friesland	Australië	Pruisen
Engeland	Zeeland	Rusland
Noorwegen	Griekenland	Turkije
Algerie	Brazilië	Denemarken
Polen	Spanje	Zweden.

23. Wat beteekenen de volgende b. v. n.?

steenachtig, steenig, steenen, oudachtig, oudsch, spotachtig, eetbaar, vloeibaar, vruchtbaar, machtig, kattig, begeerig, winderig, blufferig, koninklijk, doodelijk, aanemelijk.

24. Welk onderscheid in beteekenis is er tuschen het volgende?

buigbaar en buigzaam	zedig en zedelijk
eervol en eerlijk	kostbaar en kostelijk
roemrijk en roemvol	werkloos en werkeloos
draagbaar en dragelijk	naamloos en nameloos
onmeetbaar en onmetelijk	zinloos en zinneloos
peilloos en onpeilbaar	smaakloos en smakeloos.
speelsch en spelend	dorstig en dorstend
werkend en werkzaam	leerzaam en leerend

kindsch, kinderlijk en kinderachtig
houten, houtig, houterig, houtachtig.

25. Hoe zijn de volgende b. v. n. gevormd?

gelijkbeenig	gelijkzijdig	lichtzinnig
kleinsteedsch	hardnekkig	krankzinnig
hedendaagsch	ondermaansch	ouderwetsch
grootscheepsch	bovenaardsch	veelkleurig.

4. HET VOORNAAMWOORD.

1. Hoe noemt men in de taal den **spreker**, hoe den **toesprokene**, hoe **iemand of iets buiten het gesprek staande**?
2. Is het juist, als men zegt: de *besproken* zelfstandigheid is de derde persoon? Wie is b.v. de besproken zelfstandigheid: *gij zijt ziek*?
3. Wat duidt de **eerste persoon meervoud** aan? Wat de **tweede-** en wat de **derde persoon meervoud**?
4. In welke gevallen gebruikt men het v. n. w. **wij** ter aanduiding van den eersten persoon enkelvoud?
5. Wat verschil maakt men tusschen **jij**, **gij** en **U**?
6. Hoe is de toonlooze uitspraak van: **ik**, **mij**, **wij**, **gij**, **zij**, **hij**, **hem**, **haar** en **het**?
7. Bij welken persoon bestaan verschillende vormen voor de drie geslachten?

8. Schrijf de eerste naamvallen op van alle persoonlijke voor-naamwoorden in goede orde onder elkander.
9. Doe dit ook met de tweede naamvallen.
10. Nu met de derde naamvallen.
11. Welk voornaamwoord heeft een afzonderlijken vorm voor den derden en voor den vierden naamval?
12. Wanneer vervangt men de pers. v.n.w. **hen** of **haar** gewoonlijk door **ze**?
13. Gebruik de tweede naamvallen der pers. v.n.w. in kleine zinnen.
14. In welk geval gebruikt men in plaats van **hem**, **hun**, **hen** en **haar** het woord **zich**? In welke naamvallen komt **zich** alleen voor?
15. Verbeter de volgende zinnestelsels:
Morgen zien wij **ons** weer. Die kinderen roepen **zich**.
Zij reiken **zich** de hand.
16. Laat door voorbeelden zien, dat **elkander** kan voorkomen in den 2^{den}, den 3^{den} en den 4^{den} naamval.
17. Wijs door het volgende in te vullen aan, tot welken persoon en tot welk getal *zich* en *elkander* behooren.
zich behoort tot den . . . persoon . . .
elkander behoort tot den . . . persoon . . .
zich komt voor in den . . . naamval.
elkander komt voor in den . . . naamval.
18. Waartoe dienen de woorden **zelf** en **alleen**?
Gebruik ze in eenige kleine zinnen.
19. Wat is de dienst van het pers. v.n.w. **het** in het volgende?
Het paard heeft aan elken poot ééne hoef: *het* is een eenhoevig dier. *Het* dondert. *Het* zijn aardige menschen. *Het* verheugt mij, u hier te zien. Zijt gij ziek? Ik ben *het*. Gaat gij op reis? Ik hoop *het* wel, maar ik weet *het* nog niet.

20. Schrijf het volgende af en zet achter ieder pers. v.n.w. een cijfer ter aanduiding van den naamval: 1 Hier is de brief, ik wil hem haar niet geven. 2 Hij heeft ons dikwijls beleedigd, maar wij hebben het hem vergeven. 3 Wanneer die ongelukkigen ons om brood vragen, zullen wij het hun niet weigeren. 4 Dit is de plaats mijner tante; ik verzoek u op te staan en ze haar af te staan. 5 Je hebt mijn boek genomen; geef het mij terug. 6 Zult gij mij de waarheid zeggen? Neen, ik zeg ze u niet. 7 Waar is je broer, Jan? Hij zal wel spoedig komen, Piet; hij heeft je immers beloofd, op tijd hier te zijn. 8 Wij hebben u dit boek beloofd, en wij zullen het u leenen ook. 9 Ik heb eene mooie vertelling gelezen; zal ik ze u verhalen? 10 Ik had hun eenen prijs beloofd, maar ik zal hun dien (hem) niet geven.
21. Wijs door een cijfer den naamval der v.n.w. aan: 1 Zij steunen elkaar. 2 Zij verleenen elkander hulp. 3 Gedenk mijner! 4 Een hunner vertelde het. 5 Gij bedriegt u. 6 Zij bedriegen u. 7 Speel met uws gelijken. 8 Wij hooren hem zingen. 9 Ik moet mij uwer schamen. 10 Erbarm u onzer! 11 Duldt elkanders gebreken. 12 Zij beoogen elkanders heil. 13 Wij hebben ons hunner ontfermd. 14 Ze hebben elkaar de waarheid gezegd. 15 Jan is ons aller vriend. 16 Johanna is haar beider vriendin. 17 Dit boek is mijn. 18 Hij brandt zich de vingers. 19 Wijs hun den weg. 20 Zij hebben zich alle genoegens ontzegd.
22. Zet in alle personen, enkelv. en meerv., bevestigend, ontkennend, vragend en vragend ontkennend:
- Ik ben het, die dit eisch.*
23. Verbuig in 't enkelvoud en meervoud: *mijn huis, wo hond, zijne zuster; haar goede buurman, onze beminde vorst, hunne brave tante; de mijne (mannel.), de zijne (vrouwel.), de hare (mannel.), het onze (onz.).*

24. Uw vader en *mijn vader* zijn naar 's-Gravenhage geweest
= Uw vader en *de mijne* zijn naar 's-Gravenhage
geweest.

Verander op dezelfde wijze de volgende zinnen:

Mijne tante en zijne tante hebben hoeden gekocht. Gij bemint uwen koning, wij beminnen onzen koning. Wij gehoorzamen onzen ouders, gij gehoorzaamt uwen ouders. Zend deze tijding aan uwen neef en aan mijnen neef. Schrijf vandaag eenen brief aan uwe broeders en aan mijne broeders. Onze boeken en uwe boeken lagen in zijne kast. Uwe zusters hebben hare vertaling gemaakt, mijne zusters hebben hare vertaling gemaakt. Uwe moeders beminnen hare kinderen, onze moeders beminnen hare kinderen. Grootvader zat te midden van zijne huisgenooten. De generaal leed gebrek met zijne soldaten. Dit is het speelgoed van mijn kind, dat is het speelgoed van uw kind. Onze kinderen zijn vlijtiger dan hunne kinderen.

25. Vul in:

Mijn meester en *de h . . .* hebben onze vertalingen verbeterd. Zijne moeder bemint haren zoon, mijne moeder bemint ook *den h . . .* Zijne ouders vierden feest met al *de h . . .* Zijn dit uwe huizen? Ja het zijn *de . . .* Is dit uw boek? Ja, het is *het . . .* Geef *uw . . .* neven en ook *den ha . . .* eenige boeken. Uwe vertalingen zijn beter dan *de ha . . .*; maar hare opstellen zijn beter dan *de u . . .* Gij bezoekt uwen oom, ik bezoek *den m . . .* Gij bezoekt uwe ooms, ik bezoek *de m . . .* Denkt hij aan hunnen makker of aan *den m . . .*? Spreekt gij van hunne vriendin of van *de on . . .*? Verkoopt gij zijne pennen of de *mij . . .*? Onze oom komt over met al *de zij . . .* en uwe tante vertrekt weer met al *de ha . . .* De bevelhebber vreesde, *de zij . . .* in gevaar te

brengen. Ik heb uwen vingerhoed gevonden, Marie, maar ik kan *den mij* . . . niet vinden. Onze taal is moeielijk, maar *de hu* . . . is gemakkelijk.

26. Wij hebben *hunne* nicht ontmoet.

Taalk. ontl. van **hunne** :

Hunne . . . bez. v.n.w. van den derden pers., ml., meerv. — vr. enkelv. 4de nv.

Doe evenzoo met de bez. v.n.w. uit de volgende zinnetjes :

Ik heb *mijnen* oom niet weer gezien. *Uwe* vrienden zijn niet vlijtig, Jan. *Zijne* tantes waren brave vrouwen. De huizen *harer* neven waren nieuw. *Onze* broeder vertrekt morgen. Het boek *hunner* vriendin is nog nieuw.

27. Verbuig in 't enkelv. en meerv.
die graaf, deze vrouw, dit kind, dat dier, gene vrouw, gene admiraal; deze dappere held, die vriendelijke moeder, dat trage kind.
28. Gebruik *gene* en *gindsche* in kleine zinnen.
29. a. Van deze twee kooplieden is *deze* de rijkste, *gene* de eerlijkste. b. Wij hebben eenen thema en eene vertaling gemaakt; *deze* was gemakkelijk, *gene* was moeielijk. Wijs den dienst aan van **deze** en **gene** in beide zinnen.
30. Maak nu vijf zinnen, waarin *deze* en *gene* denzelfden dienst doen als in zin a.; ook vijf, waarin *deze* en *gene* denzelfden dienst doen als in zin b.
31. Gebruik *dezen* en *genen* (zelfstandig) in een paar zinnen.
32. Onderscheid: *hij ontmoette zijnen oom en zijnen vriend*; *hij ontmoette zijnen oom en diens vriend* en *hij ontmoette zijnen oom en vriend*.
33. Verbuig *degene*, *dezelfde*, (zelfst.) en *dezelfde* (bijvoegl.).
34. Verbeter de volgende zinnetjes :
Het huis, hetgeen wij bouwden, is fraai. Het boek, het-

geen daar ligt, is nog nieuw. Het land, hetgeen wij de voorkeur geven boven elk ander land, is ons vaderland.

35. *Hetgeen* is goed gebezigd in :

Hetgeen waar is, is dikwijls schoon. *Hetgeen* gij zegt, geloof ik niet.

Maak nu zelf eenige zinnestukjes, waarin **hetgeen** goed gebruikt is. (Verwar het niet met **hetwelk** !)

36. Bezig **dezelfde** en **degene** in verschillende naamval-
len in zinnen. Wijs door enkele letters geslacht, getal en
naamval aan; b.v. *Wij eeren dengene (m. e. 4), die eer*
verdient.

37. Waarom noemt men *hij* **bepaling aankondigend** in
zinnen als: *Hij, die tevreden is, is gelukkig*, en **per-**
soonlijk in zinnen als: *Hij, die daar zit, is mijn*
vriend.

38. Verbuig de vragende v.n.w. **wie** en **welke**.

39. Wat is het verschil tusschen **wie** en **wat** ?

40. Is er onderscheid tusschen **welke** en **welk** ?

Vergelijk b. v. *Welke veldheer won dien slag? Welk*
veldheer zou zulke wreede handelingen goedkeuren?

41. **V u l i n :**

Welk- tafels hebt gij in uwe kamer? Wie- bemint gij
meer dan uwe ouders? Welk- van die heeren is uw
neef? Aan welk- (enkv.) van uw vrienden schrijft gij?
Van welk- van uwe zusters hebt gij deze bloemen ont-
vangen? Welk- van deze huizen zullen verkocht worden?
Wie- hebt gij tot gezel gehad op uwe reis naar Italië?
Welk- (enkelv.) van deze heeren kent gij? Welk- van
deze twee vloeren geeft gij de voorkeur? Ik heb daar
twee uwer neven ontmoet. Welk-? Ik heb drie jongens
eenige appels gegeven. Welk-? Wie- hebt gij te Gronin-
gen ontmoet? Uwe zuster. Wie- hebt gij op de kermis

gezien? Uw- broeder. Bij welk- timmerman laat gij uwe banken maken? Wat voor ee- buurman krijgen wij? Wat voor ee- man woont daar? Welk- stadhouders was Willem III? Welk- stadhouders kwam aan het bewind na het tweede stadhouderslooze tijdperk? Welk- van deze jongens geeft gij deze boeken? Welk- van deze jongens ontvingen de boeken?

42. Verbuig de betr. voornaamw. **die** en **welke** in de drie geslachten enkel- en meervoud. In welk opzicht is er verschil tusschen de verbuiging van het **betrekkelijk** en het **vragend** v.n.w. **welke**?
43. In welk opzicht komt het **betr. v.n.w.** overeen met zijn **antecedent**?
44. Maak zinnen, bestaande uit een' hoofdzin en een' bijv. bijzin, zóó dat ge krijgt:

a. het antecedent in den 1^{en} en het betr. v.n.w. in den 4^{en} n.v.

b. " " " " 2^{en} " " " " " " " " 4^{en} "

c. " " " " 3^{en} " " " " " " " " 4^{en} "

d. " " " " 4^{en} " " " " " " " " 4^{en} "

e. " " " " 1^{en} " " " " " " " " 3^{en} "

f. " " " " 2^{en} " " " " " " " " 3^{en} "

g. " " " " 3^{en} " " " " " " " " 3^{en} "

h. " " " " 4^{en} " " " " " " " " 3^{en} "

i. " " " " 1^{en} " " " " " " " " 2^{en} "

k. " " " " 2^{en} " " " " " " " " 2^{en} "

l. " " " " 3^{en} " " " " " " " " 2^{en} "

m. " " " " 4^{en} " " " " " " " " 2^{en} "

n. " " " " 1^{en} " " " " " " " " 1^{en} "

o. " " " " 2^{en} " " " " " " " " 1^{en} "

p. " " " " 3^{en} " " " " " " " " 1^{en} "

q. " " " " 4^{en} " " " " " " " " 1^{en} "

45. Vul den juiste vorm der betr. v. n. w. in en wijs telkens achter het betr. v. n. w.

zijn geslacht, getal en naamval aan: Hij was dankbaar voor den dienst, — ik hem bewezen had. Ik ontmoette een kleinen jongen, — weende, omdat hij d- gulden verloren had, — zijne moeder hem gegeven had. De generaal, van — ik u gesproken heb, is dood. Dit is de kaas, van — de muizen gegeten hebben. De schilder, — schilderijen verkocht zijn, is de vriend mijns broeders. Ik heb de vrouw gezien, — zoon dood is. Wij hebben deze stad bezocht, — omstreken zoo prachtig zijn. Het is de hoofdstad, — schoonheid iedereen bewondert. Dat is de man, — ik de vruchten heb verkocht. Dat is de koning, — goedheid iedereen bewondert. De dames, — gij deze geschiedenis verteld hebt, waren zeer ontevreden. De hutten, in — deze boeren wonen, waren zeer armoedig. Daar is de man, — ik dezen brief gezonden heb. De zaak, van — gij spreekt, is mij onverschillig. Zou hij den moed hebben, zijne ouders te verlaten, — eenige troost bij is? Dat is de bloem, — naam ik vergeten ben.

46. Invullen:

Ik heb u het bed getoond, op — hij gestorven is. Dat is een metaal, — nut zeer groot is. De koning heeft de soldaten, — moed het land gered heeft, beloond. Er zijn in Afrika verscheidene rivieren, van — de bronnen onbekend zijn. De wijnberg, — ik u nalaat, zeide de vader, bevat eenen schat. De schat, van — hij sprak, was de arbeid. De jongen, — de man den vogel gegeven had, gaf het arme beest de vrijheid. Ik gaf hem aan het eind van elke week, — hij verdiend had. Hebt gij gedaan, — ik u gezegd heb? Het huis, — wij bewonen en dat, — gij bewoont, staan niet in dezelfde straat. De appelen, — gij in onzen tuin vindt, waren grooter dan die, — bij onzen buurman te zien waren.

Het woord, — ik uitgesproken heb, is mijn meester ; dat, — ik niet uitgesproken heb, is mijn slaaf. — de schoen past, trekke hem aan. Het boek, — hij u gaf, en dat, — hij u leende, waren zeer goed ; maar dat, — hij u weigerde, was niet goed voor de jeugd. Degene, — gij dezen dienst bewezen hebt, zal u steeds dankbaar zijn.

47. Schrijf in alle personen enkel- en meervoud : *ik, die den leerling ondervraag, heb gaarne een goed antwoord.*
48. Invullen :

Onze Vader, — in de Hemelen —, Uw naam worde geheiligd ! Onze Vader, — in den Hemel —, laat Zijne zon opgaan over boozen en goeden.

Het manneke, — zooveel te praten had, werd eindelijk in het ootje genomen. Het meisje, dat daar zit, heeft altijd — werk in orde. Zijne Majesteit houdt des zomers — verblijf op Het Loo. Papatje, — gisteren jarig was, verheugde zich niet weinig over onze geschenken.

5. HET TELWOORD.

1. Hoe worden de telwoorden verdeeld ?
2. Geef van ieder der vier soorten eene bepaling.
3. Verbuig : *beide jongens en beide handen* ; verbuig ook : *de beide jongens en mijne beide handen.*
4. *Roep Jan en Piet* : **beiden** zullen uitgaan.
Haal mij mijn boek en mijne pen : **beide** liggen in de voorkamer.

Volgens welken regel schrijft men in het eerste voorbeeld **beiden**, in het tweede **beide** ?

5. Daar loopen een jongen en een meisje ; beiden **zijn** armoedig gekleed. Koop eene pen en eene griffel : beide **moeten** vertoond worden. Gij moet lezen en schrijven : beide **is** noodig.

Volgens welke regel staat in de eerste twee voorbeelden het werkwoord in 'tmeervoud, en in het derde voorbeeld in het enkelvoud?

6. Gebruik **beide** zelfstandig, in de vier naamvallen, zowel wanneer het woord **personen** als wanneer het **zaken** betetkent. In welke naamvallen is er verschil?
7. Men zegt: *twee appels*, maar *derdehalve appel* en *twee en een halve appel*. Wat merkt ge op ten aanzien van het getal van *appel*?
8. Verbuig: *geen man en geene vrouw*.
9. *Ik heb geen cent meer. Hij heeft geen cent, maar een dubbeltje. Geen was er, die niet weende.*
In het eerste voorbeeld is **geen** telwoord, in het tweede lidwoord en in het derde voornaamwoord. Waarom? Gebruik nu *geen* in zinnen, eerst als ontkenning van het *telwoord een*, dan als ontkenning van het *lidwoord een*, vervolgens met de beteekenis van *niemand*.
10. Van welke zinnen zijn de volgende de ontkenning: *er is geen wijn, er waren geen paarden*?
Wat merkt gij hierbij op?
11. Geef eens voorbeelden, waarin het **hoofdtelwoord** de beteekenis heeft van een **rangtelwoord**.
12. Welke rangtelwoorden worden gevormd door **de** achter het hoofdtelwoord te voegen?
13. Geef eenige uitdrukkingen op, waarin de oorspronkelijke beteekenis van *ander* (= *tweede*) duidelijk uitkomt.
14. *Jan neemt het eene boek, gij krijgt het andere.*
Trek eene andere jurk aan.
Een ander zou niet zoo gehandeld hebben, maar hij is vreemd in al zijn doen en laten.
Wat valt er op te merken aangaande de beteekenis van *ander* in bovenstaande zinnen?

15. *Zij zongen het derde en laatste vers; zij zongen het derde en het laatste vers.*
Wat is het verschil?
16. Gebruik in zinnen:
wat als telwoord., als onbep. voornaamw., als vrag. voornaamw., als betrekk. voornaamw.
17. **Veel** en **weinig** beteekenen eene groote of kleine hoeveelheid; **vele** en **weilige** doen denken aan **soorten**.
Doe dit in een paar voorbeelden uitkomen.
18. Gebruik **vele** en **weilige** predicatief.
19. Welke zijn de trappen van **veel**? Gebruik ze in een paar zinnen.
20. Welke zijn de trappen van **weinig**? Gebruik ze in zinnen.

6. HET BIJWOORD.

1. *a.* Het onweer woedde *hevig*. *b.* De prijs is *uiterst* laag. *c.* Deze jongen heeft *heel* weinig uitgevoerd. *d.* De baron bezit *zeer* veel landerijen.
In *a* dient het b.w. ter bepaling van 't begrip, uitgedrukt door een w.w.
In *b* dient het b.w. ter bepaling van 't begrip, uitgedrukt door een b.v.n.
In *c* dient het b.w. ter bepaling van 't begrip, uitgedrukt door een b.w.
In *d* dient het b.w. ter bepaling van 't begrip, uitgedrukt door een telw.
Geef van ieder geval vijf voorbeelden.
2. Noem de bijwoorden in het volgende en geef tevens op, welken bijzonderen dienst ze doen; m. a. w. zeg, of ze bepalingen zijn van **plaats**, **tijd** enz.
Wanneer denkt ge op reis te gaan? Misschien morgen.

Hoe lang blijft ge te A. logeeren? Waarschijnlijk kom ik reeds overmorgen terug. Op zoo korte bezoeken zal uw oom niet erg gesteld zijn. We waren zoo vermoeid, dat we onmogelijk verder konden reizen. De afgevaardigden werden uiterst koel ontvangen. Zoo aanstonds zullen we bezoek krijgen; haast u dan toch met uw werk. Zijt gij in uw beroep of bedrijf tamelijk ervaren, maar voelt gij evenwel, dat het beter wezen kon, zeg dan niet: "t Kan wel zóó." Nooit kan de mensch stilstaan: onophoudelijk, steeds gaat hij óf voor-, óf achteruit. Het allerrijkste kleed is vaak gevoerd met harteleed. We dienen ons wat te haasten, willen we bijtijds gereed zijn. Zachtjes sloop de dief de kamer binnen. Gaat henen en zondigt niet meer!

3. Geef den vergelijkenden en overtreffenden trap op van: **veel, weinig, gaarne, dikwijls, goed.**
4. Toon aan, dat de **voornaamwoordelijke bijwoorden** in het volgende de waarde hebben van een v.z.s. + een v.n.w.

De middelen, *waarover* we beschikken kunnen, zijn niet toereikende voor het doel, *waarnaar* we streven. De reden, *waarom* we niet uitgaan, kunt ge wel raden. Het huis, *waarin* ik woon, begint bouwvallig te worden. Hij nam een stuk krijt en schreef *daarmee* op het bord. Deze knaap geeft *nergens om*. *Waarom* zouden we dat laten? Hij doet geen examen, *waaraan* hij groot gelijk heeft. *Waar*aan kunt ge zien, dat de wind Noord is? Het plaatsje, *waarheen* we zullen vertrekken, heeft eene gezonde ligging.

7. HET VOORZETSEL.

1. Geef van de v.z.s. in het volgende op, wel-

ken dienst ze doen, m. a. w. waartusschen ze eene betrekking aanwijzen.

De hond ligt in het water. De knaap viel in het water. De spiegel hangt aan den wand. We denken aan de vacantie. De timmerman viel van het dak. Hij werkt van den morgen tot den avond. Hij leeft van den arbeid zijner handen. Dat ongeluk kwam van hare wildheid. We gaan uit de stad. Hij liet het uit gemakzucht. Dat is nog eene kleederdracht uit de vorige eeuw. Het beekje stroomt door de weide. We keken door het venster. Door vragen wordt men wijs. We reizen tot Amsterdam. We reizen naar Amsterdam. We wandelen buiten de stad. Elst ligt tusschen Arnhem en Nijmegen. Tusschen Paschen en Pinksteren woei de wind steeds uit het Noorden. De appel ligt onder den boom. Er heerschte verdeeldheid onder de leden van het gezelschap. Onder gezelligen kout brachten we verder den avond door. De hond ligt voor de deur. Voor den avond zijn we terug. De schuur staat bij het huis. De boeken liggen op de tafel. Op een' Donderdag landden we aan. De boeken liggen over de tafel. De boot voer langs den oever. Ons huis staat naast de kerk. Sedert een paar maanden woon ik hier. Tijdens het twaalfjarig bestand braken er godsdiensttwisten uit.

2. Gebruik de volgende woorden, die oorspronkelijk deelwoorden zijn, als v.z.s.

staande	volgens	aangaande
nopens	gedurende	niettegenstaande
betreffende	uitgenomen	rakende.

3. Gebruik ook de volgende uitdrukkingen als v. z. s.

in weerwil van	ten gevolge v	uit hoofde van
ten trots van	ter wille van	ter oorzaak van.

4. In uitdrukkingen als: *met voorbedachten rade, in grooten getale, metterdaad, na den eten, ten dienste, van goeder hand* komt nog een 3de naamval na het v. z. s. Geef daarvan zelf ook voorbeelden en gebruik die uitdrukkingen in zinnen.

8. HET VOEGWOORD.

1. Maak vijf zinnen, waarin **nevenschikkende**, alsmede vijf, waarin **onderschikkende** voegwoorden voorkomen.
2. **Sedert, sinds** en **voor** kunnen als b. w. als v. z. s. en als voegw. voorkomen; **na** en **eer** als b. w. en als v. z. s.; **waar, daar, zoo** en **toen** als b. w. en als voegwoord. Laat dit in zinnen zien.

3. Gebruik **wanneer** als *tijdbepalend* en als *voorwaardelijk* voegwoord.

Gebruik **als** als *tijdbepalend*, als *voorwaardelijk* en als *vergelijkend* voegwoord.

Gebruik **nu** als *tijdbepalend* en als *redengevend* voegwoord.

Gebruik **of** als *toegevend*, als *voorwaardelijk* en als *vergelijkend* voegwoord.

Gebruik **terwijl** als *tijdbepalend* voegwoord. en als voegw. van *omstandigheid*.

Gebruik **naar** als *voorzetsel* en als *voegwoord*.

» **tot** als *voorzetsel* en als *voegwoord*.

» **met** als *bijwoord* en als *voorzetsel*.

4. Tot welke rededeelen behooren de gecursiveerde woorden in het volgende?

»Doch 'savonds van dat wit gelaat ontroerde wie haar zag. En *sedert* ving haar lijden aan." *Sedert* de uitvinding van het buskruit is er eene gansche omkeering gekomen in de wijze van oorlogvoeren. *Sedert* de kranke zich hier bevindt, gevoelt hij zich veel beter. *Voor* ik vertrek, kom ik nog even bij u aanloopen. *Voor* mijn

vertrek, kom ik u nog even bezoeken. De meid kwam *voor*. Laten we het *voor* en het *tegen* van de zaak eerst goed overwegen, *voor* we een besluit nemen. Als gij *voor* die zaak zijt, dan kan ik er niet *tegen* zijn. Ge moet blijven, *tot* ge uw werk in orde hebt. Wij woonden de voorstelling *tot* het einde toe bij. *Dat* boek bevat me uitstekend. Het boek, *dat* ik thans lees, is pas verschenen. 'k Hoop, *dat* het u daar bevallen zal. In 't verleden ligt het heden, in het *nu*, wat worden zal. Morgen heb ik geen tijd; daarom zal ik mijn werk *nu* maar maken. »Verstoort het u, dat ik om Moeder weene, *Nu* pas haar lijk geborgen werd in in 't graf?» *Nu*, hebt ge nog wat te zeggen? Mijn oom woont *te* Amsterdam. Als het *te* laat wordt, *dan* blijven wij thuis. Beter laat *dan* nooit. We gaan nog niet *naar* huis. Hij is rijk, *naar* men zegt. *Waar* zijn we de vorige maal gebleven? De stad, *waar* hij woont, gaat achteruit. Ga, *waar* ge wilt. *Waar* liefde woont, gebiedt de Heer den zegen.

»*Eer* keert de Rijn weer *tot* zijn wellen,

Eer ik dien slag vergeten zal.»

9. HET TUSSCHENWERPSEL.

1. Welken dienst doet het tusschenwerpsel in het volgende?

Hoezee! de blijde dag is daar.

»Ach! mijn schreien en mijn snikken is men als mijn zingen moe.»

Hm! zou hij dat gedaan hebben?

Krak! daar brak het ijs, en de jongen zakte er door.

Foel! welk een lagen streek heeft hij daar uitgevoerd!

Hola! uit den weg!

Helaas! alle hoop is ons ontvaren.

Bravo! dat hebt gij eens ferm gedaan.

Och! help me even een handje.

DICTE'S.

I.

1. Ik kan den zieke niet vleien met hoop op herstel.
2. Den man, dien wij vertrouwen, vertrouwt gij zeker ook.
3. Den gezant ontmoette ik niet, maar wel den lakei, dien hij uit Lissabon had medegebracht.
4. Hij is de dwaaste en valschte man, dien ik ken; hij boezemt allen menschen afkeer in.
5. Alle pogingen, door onzen vriend aangewend, waren vergeefs.
6. De eenzame wandelaar spande zich vergeefs in, om den struikroover, die hem aanrandde, van zich af te slaan.
7. Ik heb dikwijls gehoord, dat de waterval met een oorverdovend gedruisch naar beneden stortte.
8. Gij wordt nooit geloofd, als gij niet ophoudt, de menschen te bedriegen.
9. De zonen van onzen buurman, den slager, zitten vol leelijke streken.
10. Wij zijn het vorige jaar naar 's-Gravenhage verhuisd.
11. Hebt gij uw tuintje wel gewied? Neen, ik wied nooit, onze knecht wiedt altijd.
12. Ik eisch van hem het geld terug, dat ik hem de vorige week geleend heb.

II.

1. Deze goochelaar is zeer behendig.
2. Mijn broeder vond gisteren den gulden, dien uwe meid verloren had, en hij bracht dien dadelijk aan haar terug.
3. Voor de verfraaiing der koninklijke paleizen besteedde de vorst ontzaglijke sommen.
4. Na eenige verfrisschende regenbuien vertoonen zich onze gewassen, met name de gele rozen, veel schooner dan thans, nu zij door droogte en hitte eenigszins verdord zijn.
5. Tot aan de knieën waadden de koeien in de koele water-

plassen, om bij het heete en verschroeiende zomerweer eenige verfrissching te vinden.

6. Gansch onthutst stoven de belegerden het fel beschoten huis uit en trachtten zich een veiligen aftocht te verzekeren.
7. Op het slagveld lagen de gekwetsten en verminkten in groote massa's bijeen en wachtten op de komst der verpleegsters.
8. Den ganschen zomer viel er weinig regen; nergens zag men frissche, groene weiden; alles zag er even dor en doodsch uit.

II.

1. Goed bereide spijzen zijn beter dan dure snoeperijen.
2. Hij lachte, toen gij verteld hadt, wat hier dagelijks gebeurt.
3. De vreemdeling leek een fatsoenlijk man, maar bleek weldra een gewetenlooze schurk te zijn.
4. Zoodra hij bespeurde, dat iemand weifelde, noemde hij hem een besluiteloozen man.
5. Op verscheidene plaatsen werden beelden stuk geslagen, die door de beroemdste kunstenaars gebeeldhouwd waren.
6. Mijn oom aanvaardde gisteren zijne betrekking en hield bij die gelegenheid eene rede, waarnaar door de aanwezigen met groote aandaht geluisterd werd.
7. De norschheid en bitsheid van dien kwaadaardigen jongen heb ik menigmaal opgemerkt, wanneer hem iets door zijn jongste broertje gevraagd werd.
8. De milddadigheid van den vorst, omtrent wien gij mij laatst zulke belangrijke mededeelingen zondt, werd door het geheele volk geroemd.
9. Jan blijft nog altijd dezelfde onnoozele jongen.
10. Ik heb dezen zomer noch 's-Gravenhage, noch 's-Hertogenbosch bezocht.

IV.

Sinds, schaats, loods, ruischen, druischen, brieschen, brui-

sen, suizen, flesschen, hijschen, spits, knods, onverhoeds, bits, iets goeds, wisschen, wenschen, opdisschen, aanvanke-lijk, jonkvrouw, koninkrijk, koninklijk, woninkje, juf-frouw, gutsen, paars, dwars, flets, schets, scherts, scheepje, vaatje, laatje, blaadje, Paschen, eischen, torsen, echo, samenleving, verzameling, vleesch, ontvleezen, dorschen, kersversch, musschen, kikvorschen, sprinkhaan, raas, vlaas, eegaas, piano's, rottinkje, penningske, perziken, kennissen, mamaatje, veinzaard, grijsaard, notarissen, Arnhemmer, Dokkumer, Haarlemmer, haviken, monniken, barbaarschheid, smokkelen, kommiezen, bloeddorstig, aardbeziën, telegraphie, photographie, photograaf, ambachtsschool, hondenhok, boerenzoon, sergeantsstrepren, modeartikel, chocolade, feliciteeren, catechisatie, budget, constitutioneel, initiatief, revolutionnair.

V.

1. De reede van menige havenplaats geeft tooneelen te aanschouwen, die voor den bewoner van landstreken, die ver van de zee verwijderd liggen, geheel vreemd zijn.
2. Medelijden met ongelukkige natuurgenootten en hulpvaardigheid bij nationale rampen openbaren zich niet altijd het eerst bij den rijke; wie dit in de samenleving nog niet gemerkt heeft, hij begeve zich eens naar de wijken der armen: daar zal hij zien, hoe ruwheid in vorm en gemis aan uiterlijke beschaving gepaard kunnen gaan met edele gevoelens en zachtheid van inborst.
3. Velden en wegen waren met sneeuw bedekt, en overal zag men dartele knapen, die met hunne sleden over de gladde banen gleden.
4. De Japanneezen wonen in Azië, de Canadeezen in Amerika.
5. Naast ons woont een handelaar in wijnen, tegenover ons een koopman in theeën, en een paar huizen verder de

grootste sigarenfabrikant der stad ; met hun drieën zetten ze jaarlijks groote kapitalen om.

6. In deze streken vindt men vele leeuweriken en kievitien ; vond men die vroeger ook niet in uwe omgeving ?
7. Wat hebt gij schromelijk overdreven, toen gij ons verteldet, dat de zieke op het uiterste lag : de dokter deelde ons straks mede, dat het gevaar nog wel niet geheel geweken was, maar dat de familie zich toch ook niet erg ongerust behoefde te maken.

VI.

1. De groote stoombooten, die onder den naam van Suez-booten geregeld van ons vaderland naar de Oostindische bezittingen varen, bieden den reizigers allerlei gemakken aan.
2. Welke republieken kent gij in Europa ; kunt gij mij ook zeggen, wat het kenmerk is van den republikeinschen regeeringsvorm ?
3. Bij algebraïsche bewerkingen komt het zeer op nauwkeurigheid aan ; bij welke mathematische bewerkingen zou dat ook niet het geval zijn ?
4. Gerard Groote, de stichter van de broederschap des gemeenen levens, werd in dertienhonderd veertig te Deventer geboren en is in dertienhonderd vier en tachtig in dezelfde plaats overleden ; opgeleid in de school zijner geboorteplaats, wijdde hij zich later te Parijs drie jaar lang aan de wijsbegeerte, waarna hij te Keulen, studeerende en onderwijzende, zijne kennis grondiger en uitgebreider maakte.
5. Door de traliën der gevangenis drong slechts eene flauwe schemering naar binnen ; de gevangene viel op de knieën en stortte een vurig gebed uit.
6. De oorlog is een geesel ; Atilla, den aanvoerder der Hunnen, noemde men terecht den geesel Gods ; van Na-

oleon den Eersten zegt men: hij was een geesel voor zijnen tijd en een zegen voor den onzen.

7. Van achthonderd tot duizend had ons land veel te lijden van de Denen en Noren; Lodewijk de Vrome werkte onwillens hunnen plundertochten in de hand, door aan drie verdreven Noorsche vorsten deelen van Friesland in leen te geven.

VII.

1. De schepen der Nooruropeesche handelsnatiën bleven gedurende den oorlog in de havens der groote handelssteden.
2. De leden van deze vereeniging schenen het groote doel, waarnaar ze behoorden te streven, niet volkomen te beseffen.
3. De Mooren verloren in veertienhonderd twee en negentig de stad Granada, die in dien tijd een millioen inwoners telde en het prachtige Alhambra, een meesterstuk van Moorsche bouwkunst, bevatte.
4. In deemoedige houding verscheen keizer Hendrik de Vierde voor den paus, om vergiffenis van den machtigen kerkvorst te verkrijgen.
5. Eenvoud is het kenmerk van de waarheid: hoezeer een bloemrijke stijl van schrijven ook valt te waardeeren, wie eenvoudig en juist zijne gedachten weet uit te drukken, heeft de meeste kans, dat hij volkomen begrepen wordt.
6. »Houdt een oog in het zeil,» riep de kapitein, die vreesde, dat de loeiende storm zijn want zou beschadigen.
7. De vroolijke stralen der Juni-zon beschenen de vergulde daken der paleizen, en heinde en ver krioelde het van bedevaartgangers, die in vrome overdenking optrokken naar de gewijde plek.
8. Zie dat kind eens deftig nijgen; ik vrees, dat men door zulk vertoon verkeerde neigingen opwekt: hoevelen lieten zich reeds verleiden door de zucht om te schitteren!

VIII.

1. Aan gene zijde van de rivier ziet men noch de schoone

- landouwen, noch de welvarende dorpen, die onze vruchtbare Betuwe te aanschouwen geeft.
2. Veel genieën worden er niet geboren: hoe jammer, dat zoo menig genie zijne gaven niet aanwendde tot heil der maatschappij!
 3. Tegenwoordig vindt men in vele huizen alkoven; de aloude bedsteden verdwijnen meer en meer.
 4. Ik begrijp niet, wat gij met zulke booze handelingen beoogt: bedenk toch, dat het kwaad zijnen meester straft.
 5. In deemoedige houding naderde de smeekeling zijnen heer en meester, die over zijn wel en wee te beschikken had.
 6. Weest steeds doof voor de vleitaal van den booze; weigert standvastig, het oor te leenen aan de verleidelijke aanbiedingen van listige bedriegers, en laat u nimmer medesleepen door hen, die u allerlei schoone vooruitzichten voorspiegelen, welke toch niet verwezenlijkt kunnen worden.
 7. »Zet de tering naar de nering,» zoo spraken de ouden; zoo denken nog allen, die niet verder willen springen dan hun polsstok lang is.
 8. Gij behoeft er niet aan te twifelen, eene weifelende houding schaadt altoos aan het prestige van overheids-personen.

IX.

1. Vele adellijke familiën komen des zomers in deze schoone streken logeeren.
2. Dat jongmensch is bijzonder bedreven in het onthouden van algebraïsche formules.
3. Hij besteeg het brieschende ros, dat hem over den bruisenden waterval heenvoerde.
4. Menige uitgave van de complete werken diens schrijvers is in den laatsten tijd bezorgd geworden.
5. Mijn neef is onlangs met goed gevolg geëxamineerd voor

- de acte van onderwijzer; dienvolgens heeft hij thans het recht, naar eene onderwijzersbetrekking te solliciteeren.
6. Eindelijk is het den Commissaris van politie gelukt, de dievegge op het spoor te komen.
 7. Uwe handelwijze druischt tegen alle recht en billijkheid in.
 8. Ieder burger behoorde eenigszins bekend te zijn met de wijze, waarop zijn land geregeerd wordt.
 9. Duizenden sterren fonkelden aan den wolkeloozen hemel.
 10. »In 't gedruisch des winds verloren, laat zich Ada's harp-toon hooren.»
 11. Het gekrijsch der roofvogels klonk oorverdoovend in den hollen nacht.

X.

1. Bij het afbreken van het grafelijk slot te B. heeft men tal van overblijfselen uit de middeleeuwen gevonden.
2. De heugelijke tijding van de inneming van Den Briel deed overal den moed herleven.
3. Door middel van takels is 't gemakkelijk, zware lasten omhoog te hijschen.
4. Het kwadraat op de hypotenususa is gelijk aan de som der kwadraten op de rechthoeks zijden.
5. De ijsselijke moord vervulde alle aanwezigen met afgrijzen.
6. Ingeval uw broeder soms hier mocht komen, wees dan zoo goed, mij zulks even te berichten.
7. In geval van nood werpt de schipper den ballast uit.
8. Laat een weinig ruimte tusschen de volgende woorden, opdat ge nog iets kunt inlasschen.
9. Sedert geruimen tijd verkeert die grijsaard in de kindschheid.
10. Met genoeg denken we steeds aan de spelen onzer kindschheid terug.
11. Die bron bevat zuiver water; ge kunt er gerust uwen dorst lesschen.

12. Menig litteeken heeft die veteraan uit den strijd overgehouden.

XI.

1. Dat lokaal is uitstekend geschikt voor vergaderingen.
2. De locaaltreinen zullen mettertijd meer en meer in gebruik komen.
3. Mijn oom heeft zich metterwoon te 's-Gravenhage gevestigd.
4. De middellijn eens cirkels is eene rechte lijn, die twee punten van den omtrek verbindt en door 't middelpunt gaat.
5. Meermalen hebben we den roekeloozen jongeling gewaarschuwd; nochtans gaat hij voort met zijne onbezonnen handelingen.
6. Een zachte Zuidenwind suizelt door het loover der boomen.
7. Daar graaf Jan I stierf zonder mannelijk oir na te laten, werd hij in de grafelijke regeering opgevolgd door zijnen neef Jan van Henegouwen.
8. De bejaarde visscher ondervond in het oude-mannenhuis eene liefderijke verpleging.
9. Deze photograaf heeft tal van photographieën van Arnheems schoone omstreken vervaardigd.
10. Vroeger plachten we de Kerstdagen in de ouderlijke woning door te brengen.
11. De ouderdom nadert met rassche schreden.
12. Vroeger gingen we steeds samen naar school: thans hebben we elkaar in langen tijd niet gezien.

XII.

1. In eene samenkomst in de Betuwe doodde Everhard van Hameland den Noorman Godfried.
2. Uit de sterrenwichelarij (astrologie) heeft zich de sterrenkunde (astronomie) ontwikkeld.
3. 'k Heb den telegrafist verzocht, onmiddellijk te telegrafeeren, daar de overkomst van den professor geen uitstel gedooft.

4. Te vergeefs beproefde de molenaar, dien zwaren last te torsen.
5. Deze klerk geniet een jaarlijksch traktement van zeshonderd gulden.
6. De overledene heeft zes duizend gulden aan de kerk legateerd.
7. Sierlijk uitgedost verschenen de genoodigden op het feest, waar ze zich uitermate vermaakten.
8. 't Is eene verfoeilijke, onvergeeflijke daad, die hij gepleegd heeft.
9. Ik raad u, voorshands geene poging meer te wagen, maar eene meer gunstige gelegenheid af te wachten.
10. Ik acht het verkieslijker, dezen weg in te slaan; we landen dan zooveel te eerder bij uwe familie aan, en de verrassing zal te grooter zijn.

XIII.

1. Een der vreeselijkste rampen, welke onze oorlogsvloot in de laatste jaren getroffen hebben, is zeker het vergaan van de Adder.
2. In Oud-Rome nam het zedenbederf schrikbarend toe.
3. In onzen boomgaard staan zesderlei pereboomen.
4. De Zuidamerikaansche republieken gaan in beschaving langzamerhand vooruit.
5. Door die afschuwelijke daad kleeft eene onuitwischbare smet op zijnen naam.
6. Zoolang een vrij, rechtschapen man zijn eigen brood verdienen kan, zoo lang ook schaam' hij zich een gunstbewijs te vragen.
7. Wat uw verzoek aangaat, mijnentwege kunt ge vast op eenige dagen vacantie rekenen.
8. De grootte van eenen rechthoek is samengesteld evenredig met de lengte en de breedte.

9. Eene met honig gevulde schijf in eenen korf noemt men eene honigraat.
10. Er is onderscheid tusschen hoek- en booggraden.
11. De jonge advocaat mag zich reeds nu in eene uitgebreide praktijk verheugen.
12. De arme lijder is gisteren naar het St.-Elisabethsgasthuis vervoerd.
13. De zieke lag achter in den wagen; de koetsier zat voorop.
14. De koetsier zat voor op den wagen; de zieke lag achterin.
15. Tegenspoed is de toetssteen der vriendschap.

XIV.

1. De onverwachte afloop der onderhandelingen heeft me geenszins overtuigd van het onbillijke uwer eischen; eer geloof ik, dat eene onverstandige, niet alleszins juist overdachte redeneering van uwen verdediger tot de ongunstige wending der zaak heeft aanleiding gegeven.
2. In de onmiddellijke nabijheid van Dokkum, eene der oudste Friesche steden, vinden we den zoogenaamden St.-Bonifaciusput, die ons herinnert aan den Engelschen evangelieprediker Bonifacius, die in de achtste eeuw deze streken doorkruiste, om de Heidensche Friezen tot het Christendom te bekeeren.
3. In het Haarlemmerhout *) wandelende, ontdekten we al spoedig het monument, aldaar opgericht ter herinnering aan Laurens Jansz. Koster, den uitvinder der boekdruk-kunst: 't is een eenvoudig gedenkteeken ter eere van den nederigen man, door wiens uitvinding de nacht der Middeleeuwen verdween, zooals een onzer dichters eigenaardig opmerkt.
4. Ofschoon de herfstwinden den feestdos der bosschen bijna geheel hadden geplunderd, en de voorboden van het gure

*) Te *Haarlem* zegt men: in *den* Haarlemmerhout.

seizoen zich meer en meer begonnen te vertoonen, kregen we nog een paar echt zomersche dagen, waarop het een liefelijk genot was, de herfstdraden in de stralen der naarszon te zien glinsteren, en den frisschen herfstwind door het dennenwoud te hooren suizen.

XV.

1. Mijn broer kreeg voor eenige dagen een paar jonge duiven; hij wende ze vroeger, dan wij gedacht hadden.
2. Waarheen wenddet gij uwe schreden, toen gij het huis van uwe nicht verliet?
3. Mijn speelmakker houdt veel van knikkeren; hij wint ook altijd. Hoeveel knikkers wont gij de vorige week?
4. De horlogemaker wond Zaterdag onze klokken niet op; hij windt ze geregeld eens in de veertien dagen op.
5. Waar vindt gij dat oude werk over de Chineezzen? Ik vond het op een boekenstalletje en kocht het voor een paar kwartjes.
6. Wie zich zelven verhoogt, zal vernederd worden.
7. Wien God bewaart, is wel bewaard.
8. Gij vertelt mij daar hetzelfde, dat uw oom ons gisteren verteld heeft.
9. Het kan zijn, dat gij gelijk hebt, maar ik ben van de waarheid uwer beweringen nog niet overtuigd. Misschien overtuigt uw broeder mij.
10. Door niemand bespied, bespiedt deze ambtenaar de smokkelaars, om te voorkomen, dat verboden waren over de grenzen worden gebracht.

XVI.

1. Mijn buurman doet elken dag een rijtoertje; hij rijdt gewoonlijk in gezelschap van een paar officieren.
2. Gij reedt gisteren den ganschen voormiddag; uw vriend reed niet langer dan anderhalf uur.

3. Bijna ieder jongen houdt veel van baden. Ik baad mij tegenwoordig dagelijks; het vorige jaar baadde ik mij slechts zelden.
4. Verwarmd door een kopje sterke koffie, vervolgden wij onzen weg: koffie verwarmt in den regel beter dan sterke drank.
5. In den strijd met de Atchineezen verwond, geniet hij thans het pensioen der invaliden. De houthakker verwondde zijn been bij het omkappen van eenen boom.
6. Die jongen kan nog niet met een mes omgaan; hij snijdt geen stokje, of hij verwondt zich de hand.
7. De straten onzer stad worden des zomers besproeid. Besproeit men ook in uwe woonplaats de straten en pleinen?
8. Hij bespaart meer in eene week, dan gij de vorige maand bespaard hebt. Denk er toch aan: »een gulden bespaard, is een gulden gewonnen.»

XVII.

1. Bij dezen brand brandde alles af en bleef niets gespaard. Hoe jammer, dat de eigenaar zijne premie in de assurantie-maatschappij juist verlaagd had; nu verhoogt hij ze weer, denk ik.
2. Verdord hingen de bladeren aan dien boom; als de regen nog wat uitblijft, verdort elke plant in onzen tuin. Uwe planten zijn niet verdord, maar gij hebt ze ook geregeld begoten.
3. Beschuldigd van verraad, verliet de generaal het vaderland; nu beschuldigt hij zijne belagers van valsheid en laster.
4. Hij kon echter niet in het land blijven, daar hij niet verzekerd was, dat men hem op vrije voeten zou laten; althans zoo verzekert hij, als men hem vraagt, waarom hij vluchtte.

5. Ik hoop, dat God u voor rampen behoede.
6. Wij wenschen, dat gij die betrekking lang bekleedet.
Hoe lang bekleedde uw vader de betrekking van secretaris ?
7. Niemand uwer ontwijde deze heilige plaats! De beeldstormers ontwijdden tal van kerken, vooral in Zuid-Nederland.
8. De angstige moeder verontrustte zich over het lang uitblijven van hare kinderen. »Niemand verontruste zich», sprak de kapitein tot de beangste passagiers, „de storm heeft weldra uitgewoed.”

XVIII.

1. Wie uwer bemiddeld is, hij verzachte het lot der armen! Mijne tante verzachtte het lot der ongelukkigen, waar zij die ook ontmoette.
2. Een iegelijk betrachte zijnen plicht; met deze vermaning besloot de leeraar zijne rede. Doordat ieder der bootslieden zijnen plicht betrachtte, heerschte er op het fregat de aangenaamste stemming.
3. Ieder schrijve dit couplet af en ontlede het daarna! Welk versje ontleedde gij de vorige week ?
4. »Ieder van u bereide zich voor tot den dood», sprak de vos tot de ganzen, »want allen moet gij sterven.”
5. Ik had gehoopt, dat mijn vriend mij de zware taak verlichtte; hij deed dit echter niet. Eene vroolijke menigte was bijeen in de helder verlichte zaal.
6. De gehate vreemdeling moest eindelijk het land ont-ruimen. Hoewel Jozef zich levendig herinnerde, hoezeer zijne broeders hem vroeger haatten, bereidde hij hun toch eene gulle ontvangst. Niemand hate zijnen medemensch!
7. De matrozen heschen de zeilen; het schip kliefde de

- golven, en met recht mochten de passagiers hopen, weldra het lieve vaderland weer te zien.
8. Terwijl onze knecht bezig was met het klooven van eene partij hout, zat onze poedel naast hem aan een beentje te kluiven.
 9. Hoewel men altijd spreekt van welriekende en nooit van welruikende bloemen, noemen sommigen het haarklooverij, als men verschil in beteekenis maakt tusschen *rieken* en *ruiken*.
 10. In het rijmpje »zooals de ouden zongen, piepen de jongen,» heeft *piepen* niet de gewone beteekenis; evenmin is dit het geval met *pijpen* in de uitdrukking »naar iemands pijpen dansen»: *piepen* en *pijpen* beteekenen hier beide *fluiten*.

XIX.

1. In de taal spreekt men van verholen afleidingen. De rechercheur bracht allerhande geheelde goederen aan het licht. Van welke werkwoorden zijn de deelwoorden *verholen* en *geheeld* gevormd?
2. Opgetogen over al het schoone, dat de Rijnlanden hun ter aanschouwing boden, besloten zij, elk jaar een reisje te doen langs den grootvorst van Europa's stroomen.
3. Zij togen naar verre landen, maar moesten toch erkennen, dat het land, waar zij geboren en getogen waren, voor hen steeds eene bijzondere aantrekkelijkheid behield.
4. »Wat de Heeren wijzen, moeten de gekken prijzen,» zegt een bekend spreekwoord. Heeft *wijzen* hier zijne gewone beteekenis, of doet het meer denken aan de vroegere beteekenis van *uitspreken*, *vonnissen*, die we ook nog terugvinden in de uitdrukking: de wetsvoordracht is in staat van wijzen?
5. Die moeder stijfde hare kinderen in het kwaad, en —

- zijn kinderen eenmaal in het kwaad verhard, dan valt het moeilijk, hen tot deugdzaame menschen op te voeden.
6. »Schip vreugde in 't leven!» zoo begint een oud liedje, waarin we steeds behagen schepten om den vroolijken toon, die er in heerscht en de opgewektheid, waartoe het als door magnetische kracht de hoorders stemt.

XX.

Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden. De regeering van Karel den Grooten is eene der merkwaardigste uit de eerste helft der Middeleeuwen. Den Bourgondischen hertog Karel den Stouten versloegen de Zwitsers bij Granson. Den oudsten van die beide heeren heb ik vroeger ontmoet; den jongsten heb ik nooit eerder aangetroffen.

Kent gij de geschiedenis van den armen man en den barmhartigen Samaritaan? Gedenk den arme! Van de adellijke geslachten in Holland waren de Wassenaars het oudste.

Van de Hollandsche vlootvoogden, die zich in de Engelsche oorlogen het roemrijkst onderscheiden hebben, behoort Michiel Adriaansz. de Ruyter in de eerste plaats genoemd te worden. Mijn broer zit in de hoogste klas en mijn zusje in de laagste. Men mag zoowel de uiterste als de middelste termen van eene evenredigheid met elkaar verwisselen. »De uitersten raken elkaar,» zegt men wel eens. Als gij uw uiterste best doet, zult ge slagen. De wispelturige man verviel van het eene uiterste in het andere. Het is altijd dwaas, tot uitersten te vervallen. Als van eene rekenkundige reeks de reden, het aantal termen en de eerste term bekend zijn, kunt ge dan den laatsten wel berekenen? Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genoemd worden.

D. BOSWIJK, H. SCHEEPSTRA en W. WALSTRA, Thieme's 1e Teekenatlas van Nederland, 2e herziene druk	f	0,35
Cahier bij bovenstaand	"	0,15
id. Thieme's 2e Teekenatlas, De Landen van Europa en de Werelddeelen	"	0,35
Cahier	"	0,15
D. BOSWIJK en W. WALSTRA, Ons Taalboekje. De eenvoudigste spel- en taalregels voor de Lag. School, 2e verm. druk	"	0,35
id. Kleine Spraakkunst, vooral ten dienste v/h Meer Uitgebr. Lager Onderwijs, vijfde herziene druk	"	0,35
id. Vragen en Opgaven bij de Kleine Spraakkunst, 3e druk	"	0,50
D. DE BRUIN Jr., Eenvoudig Rekenboek voor het rekenen uit het hoofd en cijferen in Lagere scholen, 3 stukjes, 2	"	0,25
id. Antwoorden	"	0,20
id. Cijferen van één tot duizend in aansluiting bij het Eenvoudig Rekenboek, 1e Stukje: de getallen van 1—10	"	0,15
2e " " " " " 10—20	"	0,15
3e " " " " " 1—100	"	0,20
4e " " " " " 1—1000	"	0,25
J. H. COLENBRANDER, Nieuwe Leermiddelen v/h Aanvankelijk Leesonderwijs (letterkaartjes, letterdoosjes, en legplankjes). Er zijn 40 verschillende strooken met de letters, welke bij het aanv. leesonderwijs moeten worden geleerd, bedrukt. Op een strook komen 10 of 5 gelijke letters voor. De prijs per stel (1 doosje, 1 plankje en 40 letters) voldoende voor één leerling bedraagt:	bij 10 stel tegelijk	" 0,50
	" 20 " " "	" 0,45
	" 30 " " "	" 0,40
	" 40 " en meer	" 0,35
id. De Kleine Lezer. Een achttal boekjes voor het aanvankelijk leesonderwijs met vele Illustratiën. Uitgegeven onder toezicht van J. KOONINGS, Schrijver van „de School.” Prijs 1e en 2e deeltje 2e druk f 0,15; 3e—8e deeltje	"	0,20
Hierbij behoort: Het Leeren Lezen. Handleiding voor het aanvankelijk Leesonderwijs	"	0,90
Aan deze serie is een stel wandplaten toegevoegd, waarvan de prijs is (7 stuks)	"	2,25
opgeplakt 20 ct. per stuk hooger.	"	
id. In boufe Rij Een leesboek voor school en huis	"	0,80
W. DEGENHARDT, Vaderlandsche Geschiedenis. Een leesboek ingericht met het oog op de behoefte der volksschool, 5e dr.	"	0,45
W. J. C. DEGGELER, J. F. ROTHSZ en W. WALSTRA, Thieme's Steilschrift in 8 nummers. Per No.	"	0,08
A. VAN DER HORVEN, De Beginselen der Fransche Taal,		
1e stukje 17e verbeterde druk	"	0,30
2e " 12e " " "	"	0,40
3e " 11e " " "	"	0,60
4e " 7e " " "	"	0,70
5e " 5e " " "	"	0,80
A. VAN DER HOEVEN, Manuel de Lecture et de Conversation française, pour les commençants. Tome premier huitième édition	"	0,75
Tome second, troisième édition	"	0,60
Tome troisième	"	0,50

- zijn kinderen eenmaal in het kwaad verhard, dan valt het moeilijk, hen tot deugdzaame menschen op te voeden.
6. »Scheep vreugde in 't leven!» zoo begint een oud liedje, waarin we steeds behagen schepten om den vroolijken toon, die er in heerscht en de opgewektheid, waartoe het als door magnetische kracht de hoorders stemt.

XX.

Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden. De regeering van Karel den Grooten is eene der merkwaardigste uit de eerste helft der Middeleeuwen. Den Bourgondischen hertog Karel den Stouten versloegen de Zwitsers bij Granson. Den oudsten van die beide heeren heb ik vroeger ontmoet; den jongsten heb ik nooit eerder aangetroffen.

Kent gij de geschiedenis van den armen man en den barmhartigen Samaritaan? Gedenk den arme! Van de adellijke geslachten in Holland waren de Wassenaars het oudste.

Van de Hollandsche vlootvoogden, die zich in de Engelsche oorlogen het roemrijkst onderscheiden hebben, behoort Michiel Adriaansz. de Ruyter in de eerste plaats genoemd te worden. Mijn broer zit in de hoogste klas en mijn zusje in de laagste. Men mag zoowel de uiterste als de middelste termen van eene evenredigheid met elkaar verwisselen. »De uitersten raken elkaar,» zegt men wel eens. Als gij uw uiterste best doet, zult ge slagen. De wispelturige man verviel van het eene uiterste in het andere. Het is altijd dwaas, tot uitersten te vervallen. Als van eene rekenkundige reeks de reden, het aantal termen en de eerste term bekend zijn, kunt ge dan den laatsten wel berekenen? Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genoemd worden.

82174

02

D. BOSWIJK, H. SCHEEPSTRA en W. WALSTRA, Thieme's 1e Teekenatlas van Nederland, 2e herziene druk	f	0,35
Cahier bij bovenstaand	"	0,15
id. Thieme's 2e Teekenatlas, De Landen van Europa en de Werelddeelen	"	0,35
Cahier	"	0,15
D. BOSWIJK en W. WALSTRA, Ons Taalboekje. De eenvoudigste spel- en taalregels voor de Lag. School, 2e verm. druk	"	0,35
id. Kleine Spraakkunst, vooral ten dienste v/h Meer Uitgebr. Lager Onderwijs, vijfde herziene druk	"	0,35
id. Vragen en Opgaven bij de Kleine Spraakkunst, 3e druk	"	0,50
D. DE BRUIN Jr., Eenvoudig Rekenboek voor het rekenen uit het hoofd en cijferen in Lagere scholen, 3 stukjes, à	"	0,25
id. Antwoorden	"	0,20
id. Cijferen van één tot duizend in aansluiting bij het Eenvoudig Rekenboek, 1e Stukje: de getallen van 1— 10	"	0,15
2e " " " " 10— 20	"	0,15
3e " " " " " 1— 100	"	0,20
4e " " " " " 1—1000	"	0,25
J. H. COLENBRANDER, Nieuwe Leermiddelen v/h Aanvankelijk Leesonderwijs (letterkaartjes, letterdoosjes, en legplankjes). Er zijn 40 verschillende strooken met de letters, welke bij het aanv. leesonderwijs moeten worden geleerd, bedrukt. Op een strook komen 10 of 5 gelijke letters voor. De prijs per stel (1 doosje, 1 plankje en 40 letters) voldoende voor één leerling bedraagt:	bij 10 stel tegelijk	" 0,50
	" 20 " "	" 0,45
	" 30 " "	" 0,40
	" 40 " en meer	" 0,35
id. De Kleine Lezer. Een achttal boekjes voor het aanvankelijk leesonderwijs met vele Illustratiën. Uitgegeven onder toezicht van J. KOONINGS, Schrijver van "de School."		
Prijs 1e en 2e deeltje 2e druk f 0,15; 3e—8e deeltje		" 0,20
Hierbij behoort: Het Leeren Lezen. Handleiding voor het aanvankelijk Leesonderwijs		" 0,90
Aan deze serie is een stel wandplaten toegevoegd, waarvan de prijs is (7 stuks)		" 2,25
opgeplakt 20 ct. per stuk hooger.		
id. In bonte Rij Een leesboek voor school en huis		" 0,30
W. DEGENHARDT, Vaderlandsche Geschiedenis. Een leesboek ingericht met het oog op de behoefte der volksschool, 5e dr.		" 0,45
W. J. C. DEGgeler, J. F. ROTHFUSZ en W. WALSTRA, Thieme's Steilschrift in 8 nummers. Per No.		" 0,08
A. VAN DER HOEVEN, De Beginselen der Fransche Taal,		
1e stukje 17e verbeterde druk		" 0,30
2e " 12e " " "		" 0,40
3e " 11e " " "		" 0,60
4e " 7e " " "		" 0,70
5e " 5e " " "		" 0,80
A. VAN DER HOEVEN, Manuel de Lecture et de Conversation française, pour les commençants. Tome premier huitième édition		" 0,75
Tome second, troisième édition		" 0,60
Tome troisième		" 0,50

H. W. HEUVEL, De Wijde, Wijde Wereld. Aardrijksk. Schetsen v. d. hoogste klassen der volksschool. Geïll. Deel I. Nederland 2e dr., Deel II. Europa 2e dr., Deel III. Vreemde Werelddeelen, per deeltje	f 0,45
JAN C. W. ISING, Vraagstukken en Vormen v. d. voorbereidende klasse tot de Hoogere Burgerschool	" 0,25
M. K. DE JONG, Robinson Crusoe. Een leesboek voor de lagere school. Bewerkt naar den vijftienden druk van Campe. Geïllustreerd	" 0,30
P. KAT Pzn, Kleine Nederlandsche Spraakkunst. 5e druk	" 0,30
id. Wordenlijstje der Nederlandsche Taal	" 0,30
J. KLEEFSTRA, Zaadjes en Spruitjes, 1e en 2e Leesboekje voor Kinderen van zeven jaar, per deeltje	" 0,20
A. H. KLOOSTERMAN, Tiendeelige Getallen. Verzamel. van methodisch gerangschikte opgaven v. h. derde en vierde leerjaar	" 0,25
id. Gewone Breuken. Verzameling van methodisch gerangschikte opgaven voor het vierde en vijfde leerjaar	" 0,20
J. KOONINGS, Oppervlak en Inhoud. Practisch Rekenboek over Vormleer, 4e druk	" 0,30
id. Puntenlijst voor de Gewone Lagere School, tevens ingericht tot het opteekenen der behandelde leerstof	" 0,25
id. Idem voor Scholen M. U. L. O.	" 0,35
H. KROES, 1e en 2e Jaartallenboekje, per deeltje	" 0,07 1/2
Dr. C. TE LINTUM, De Beginselen der Geschiedenis. Met vele illustraties. deel I 2e vermeerderde druk	" 0,40
" II 2e "	" 0,40
F. G. MELLINK Pzn., Staatsregeling van Nederland, 3e druk	" 0,25
A. MOUT en J. J. TEN HAVE, Kaarten van Nederland ter invulling, Methodisch bewerkt, 12 Kaarten in omslag	" 0,45
Prijs per Kaart afzonderlijk	" 0,05
C. C. REGT, De Herhalingschool. Keur van Rekenk. Vraagst. en Oef. met aanwijzingen en toelichtingen voor de hoogste klassen der lagere school en herhalingscholen	" 0,25
JOS. SCHEIDEL Jr., Vereerend Getuigenschrift, voor getrouw Schoolbezoek, enz.	" 0,25
50 ex. f 10,—, 100 ex. f 18,—, 200 ex. f 32 50.	
J. A. SCHUTTE, Schrijf zonder fouten, Nieuwe taal oefeningen voor de Lagere School, 4 deeltjes à	" 0,25
J. A. VERMEULEN, Lezen en Stellen. Een serie Lees- en Stel oefeningen voor de Hoogste Klassen der L. Sch., Leesb. I	" 0,25
Leesb. II, III en IV à	" 0,40
Stel oefeningen behorende bij het 1e en 2e Leesboek à	" 0,20
Stel oefeningen " " 3e " 4e " à	" 0,20
M. - M. WITVLIET, Cours élémentaire de Langue Française d'Après la méthode directe. Exercices Methodiques de Langue et de Conversation françaises A l'usage de l'enseignement primaire Premier Livret	" 0,40
Leerplan voor L. O. (om in te vullen) in stevig omslag	" 0,50
Leerplan voor M. U. L. O. (om in te vullen)	" 0,75
Voorzien van alle Staten bedoeld bij artt. 21 en 22 der Wet L. O.	
Lijst van Werkzaamheden voor de geheele School (om op te hangen)	" 0,15
Idem M. U. L. O. (om op te hangen)	" 0,30
Rooster van Lesuren voor afzonderlijke klassen (om op te hangen)	" 0,03

